

דו"ח על שיתוק הילדים

"העולם הזה" מגיש חקירה ראשונה
של הסכנה האורבת לילדי ישראל

י"ז בזכרון

★
הלויית פנקס

★
תשבץ ענק

העולם הזה

העורך הראשי: אורי אבנרי ראש המערכת: שלום כהן

עורך הכיתוב: דוב איתן הכתב הראשי: אהרון דולב

השבועון המצויר לאינפורמציה

רחוב גליקסון 8, תל-אביב (ליד תיאטרון "אח"ל") ת.ד. 136, טל. (זמני) 66785 מעורבים: "עולמספר" משרד המערכת בירושלים. רחוב דוד המלך (יוליאן), מול משרד הסעד.

אינפורמציה

מכתבים

אישה-השנה

לדעתי עליכם לעשות את מה שעשיתם בשנה הקודמת לבחור סמל - ולא אישה-שנה. הצעתי היא לבחור באדם שיסמל את הדרדרות המוסר בארץ ונל השחיתות המביש הנוכח מכל צד.

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

אברהם טל-אביב

במו עיני

ברכה דקדוקית

במטיבה של עולמי חדשים הרים אחד העולמי, שמגר אותו יום את לימודיו ב' אולפן לעברית, כוס לחיי הנוכחים. הוא פנה לעבר העברים וקרא "לחיים", אחר פנה לעבר הגברות, חזר בינו לבין עצי מו על כלל דקדוק, וקרא "לחיות!"

החגורה המתהדרת

מאמר, החגורה מתהדרת" (העולם הזה 772) נשלח את שנתו בליכה. הרמז כי סלאח אל-דין חדש יכול לאחד את הערבים ולעלות על ישראל העיקר עלי כסיוט.

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

Advertisement for 'העולם הזה' magazine, including contact information and subscription details.

אלפי צעירים שהדבר נוגע להם יפתחו השבוע את העיתון מתוך תקווה למצוא בו דברי פרשנות על עניין חיוני: הארכת תקימת השירות של מגויסי צה"ל.

עמים שונים מתיחסים אל צבאם בצורה שונה. ישנו מדינות - כגון גרמניה ויפן בעבר - בהן אין ויכוח ציבורי על הכוחות המזוינים.

צבא ההגנה לישראל אינו גורס כך. הוא שם את הדגש על הצורך בסודיות, ולפיכך אין בארץ שום ויכוח על הצבא. אין ספק שיש דיונים מתמידים בצמרת הצבא עצמו, אך דיון בתוך ארגון משמעותי שונה לגמרי מויכוח בקרב אנשים בלתי-חלוציים.

אין כל ספק שמידת ישראל זקוקה לצבא חזק, ויתכן שלוא היתה לממשלתה מדיניות

Advertisement for 'אי ש השנה' (The Year of 'I'), featuring a large graphic and promotional text.

חוגי הרעים

פעולתכם אינה הנסיון הראשון לארגון נוער על בסיס בלתי-מפלגתי. כבר קדמו סניגורות כאלה ובכולם היה נמצא רצון טוב אך כולם נכשלו כיוון שחסרה המסגרת המחייבת לפעולות. אסור לשכוח את הרעע כי הסעילות היא נשמת אפה של הכלל.

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

אליעזר אשכנז, ירושלים

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

דוד אורנשטיין, תל-אביב

די"ח ענף שנתונה לילדים

מאות מיליוני הורים סביב לכדור הארץ החרדים לגודל ילדיהם התבשרו החודש בשורה מהפכנית: זו הפעם הראשונה יצא המדע האנושי להתקפה נגדית עזה על המחלה האכזרית המכונה שיתוק הילדים. מה היא מחלה זו? כיצד היא פועלת? כיצד היא מתפשטת? מה סכנתה לילדי ישראל?

השמש זרחה בעוז על מי הנילוס הרוגעים שעה שענטף הצעיר, ספירוס ועט בידו, צעד לאטו לאורך הגדה. בדרך כלל הוא נהג לרוץ בדרוכו לבית-הספר אך אמש לא יכול לרשון והבוקר חש בעצלות משונה. בהתקרבו לבית המקדש, בו חיכה לו מורו הכוהן, התקפלו רגליו תחתיו והוא צנח ארצה. לשוא ניסה להתרומם, חבריו התלמידים התאספו סביבו, לעגו לילד חסר-האונים. לבסוף הבינו כי משהו לא היה כשורה. בדומיה הרימו את חברם ונשארו על זרועותיהם לבית-הוריו המבוהלים. שבועות רבים שכב ענטף על מיטתו, חולה ואומלל. לבסוף חלפו הכאבים ובריאותו חזרה אליו; אולם רגליו נשארו חלשות וצמוקות. הן כוהן וקף את האסון על חשבון כעסה של האלילה איזיס, אשר לעבודתה נועד הילד, אך התפירלות והעולות לא הועילו. ענטף נשאר בעל-מום כל ימיו.

קרוב ל-4000 שנה לאחר מכן, שעה שקבוצת ארכיאולוגים אמריקאיים ערכה חפירות בקברות מצריים עתיקים, היא גילתה ציור של ענטף מ-שורטט על דפנות אחד הקברים. מתוך צורתן המיוחדת של רגליו הצמוקות של הילד יכלו אנשי המדע לראות כי כבר באותם הימים הרי חוקים הפילה מחלת שיתוק-הילדים את קרבנותיה.

אלא שהמצרים לא קראו למחלה שיתוק-ילדים — שם חדיש באופן יחסי, אחד מרבים שניתנו למחלה זו משך הדורות. בסוף המאה הקודמת,

מאת

שלום כהן

צילומים

פאול גולדמן

למשל, ניתן לה השם "מחלת היין-מדין" על-שם הרופא היין, שהבין לראשונה כי אין לשיתוק כל קשר עם עצמות הגוף כי אם הוא תוצאה מתאי-עצבים הרוסים או פגומים, ועל שם פרופ' סור מדין שאסף חומר חשוב ביותר על המחלה בעברו בשתי מגפות שפרצו בשבדיה.

השם החדש, הנמצא בשימוש הרופאים ואנשי מקצוע אחרים הוא פוליומייליטיס, בקיצור: פוליו. השם מורכב משלוש מילים יווניות: פוליו — אסור; מיילוס — חוט-השדרה; איטיס — דלקת. הוא מתאר את התופעה הידועה ביותר של המחלה: דלקת בחלק האפור של חוט-השדרה. הן כינוי שיתוק ילדים הוא, בכל זאת, השם הנפוץ ביותר — כינוי המטעה במקצת, מאחר שעל אף שרוב הנגועים במחלה זו הם ילדים, חולים בה גם אנשים מבוגרים.

גורם המחלה הוא וירוס קטן מאד שאי-אפשר לראותו. זהו נושא מחלות הקטן בהרבה מכל חיידק ידוע ואשר אפילו המיקרוסקופ החזק ביותר בעולם לא הצליח לגלותו.

הוירוס הוא כה קטן 25 מיליון וירוסים יכולים להימצא על ראש של סיכה — וזה אחד המכשולים הרציניים בפני גילוי תרופה נגדו. בעוד חיידק רגיל חי וגיוון בזרמי הדם של הגוף, מתפתח הוירוס רק בתוך תאי הגוף החיים ואיש עדיין לא הצליח להפרידו מהם. בפוליו, נקלט הוירוס בתאי מרכזי העצבים של הגוף.

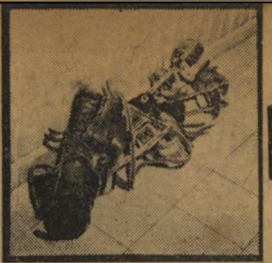
התופעות הראשונות של המחלה — שיגרתיות וידועות היטב: כאב-ראש, חום קל, עצירות, קלקולי קיבה, עייפות כללית, כאב צוואר או גרון. בשל כך עוברות התקפות רבות של פוליו מבלי שאיש ישים אליהן לב בכלל. הנגועים יכולים לחוש בתופעות המחלה לשכב יום-יומיים במיטה ולקום במחשבה כי "משהו לא היה בן-סדר". אילו אמר להם משהו כי היה להם פוליו היו מתקשים להאמין לו. "הרי פוליו גורם ל-שיתוקים", היו עונים.

לאמיתו של דבר אחוז הנפגעים בשיתוק בין הנגועים בפוליו הוא קטן ביותר. אפילו בין החולים אשר מחלתם מתודאט כפוליו והמובאים לטיפול המתאים בבית-חולים, קטן אחוז הנפגעים בשיתוק. לפי הסטטיסטיקה עוברים 50 אחוז מהנגועים (המובאים לבית-חולים) מבלי שהמחלה תשאיר בהם כל סי

מן שהוא: 25%—30% נשארים עם שיתוקים קלים ביותר אשר לא יגרמו כל

עדיין אין שום אמצעי נגד המחלה עזמה

מוכנס החולה אל תוך מכשיר הנקרא ראות ברזל, המפתח את הריאות לקבלת אוויר באופן אוטומטי, מאפשר לחולה להמשיך לחיות. התופעה המסוכנת ביותר של הפוליו היא כאשר נתקף מרכז העצבים שבבסיס המוח. סוג זה הוא האחראי לרוב מקרי המוות בהתקפות הפוליו והוא הסוג שבלט במיוחד במקרים שארעו בארץ, הגיע לאחוז גבוה מאד (20%) מכלל המקרים.

בניגוד לסימנים ותופעות המחלה אין כל ידיעות על מקורות הפוליו שהיו מאפשרים ללחום בה בשלב הראשון או אפילו לחסל את המקורות עצמם בטרם יגרמו למחלה.

קרן אור מעבדות

לפני 14 שנים הוקמה בארצות-הברית קרן ללחימה בשיתוק-ילדים. ביו שאר ההישגים העצומים שקרן זו השיגה, היא הקימה רשת-מחקר אשר לרשותה עמדו הי-כוחות המדעיים המעולים ביותר בעולם. בכל זאת רחוקים רופאים אלה עדיין מלדעת מה היא בדיוק המחלה, מה הם גורמיה. רובם מאמינים כי הפוליו אינה מחלה אחת הנגרמת על-ידי וירוס אחד כי אם אוסף מחלות הנגרם על-ידי אוסף וירוסים מקורבים. גירסה זו יכולה להסביר את ההבדלים הגדולים המצויים בין מגפות שונות: לפעמים ההתקפה היא חזקה יותר; וירוס אחד מן האוסף מבכר את האי-עצבים השולטים על שרירי הבטן בעוד שוירוס אחר מבכר את עצבי החזה והנשימה.

כאשר, בשנת 1908, הצליח רופא אוסטרי להעביר את המחלה לקוף, נחשב הישגו כניצחון גדול במלחמה נגד הפוליו. כי רק אז אפשר היה להתחיל בנסיונות ובמחקרים אינטנסיביים במעבדות. כעבור עשרות שנים נמצא חיסון אשר, בהרכבתו לקוף, מביא בו את כל סימני הפוליו; על-ידי הרכבת כמות הרבה יותר גדולה של אותו חיסון, מובטח הקוף נגד המחלה.

אולם אי-אפשר עדיין להשתמש בחיסון זה גם אצל בני-אדם. כי בעוד מגן הוא על הקופים מפני סוג מסויים של וירוס הוא משאיר אותם רגישים לסוגים אחרים המתפתחים מן ההרכבה. עד אשר תימצא תרופה המחסנת נגד כל סוגי הוירוס הוצאה ההרכבה מן החשבון לשימוש על בני-אדם.

במצב מייאש זה ביצצה, לפני חדשים אחדים, קרן אור ראשונה. היתה זו קרן אור מתוצרת מעבדות הקרן ללחימה בשיתוק-ילדים. בנסיונות מתמידים גילו שני רופאים של הקרן גילוי מהפכני: הוירוס בדרכו ממקום כניסתו לגוף האדם אל מרכזי העצבים עובר בזרמי הדם. מכאן פיתחו את המחשבה כי חלק מסויים מרכיבת הדם, נמא גלובולין, המתחזה גורם פעיל בלחימה נגד חיידקים אחרים הנכנסים לדם יכול לשמש גם ללחימה נגד הפוליו.

אחד משני הרופאים, ד"ר בודיאן מאוניברסיטת ייל, ערך נסיון במעבדת האוניברסיטה. הוא העביר לכמה קופים את וירוס הפוליו וכעבור עשרה ימים ניכרו סימני הפוליו בדם הקופים שהמשיכו לשחק ולטפס בכלובם ללא כל תופעות של מחלה אולם כעבור כמה ימים הופיעו כבר תופעות הפוליו הראשונות, בלחית שיתוקים של חלקי הגוף.

בנסיון שני המשיך ד"ר בודיאן את מחקרו: כמה

מפולה ארוך. החסדרון הארוך של מחלקת הילדים בבית-פינסטון של קרן נכות (למעלה) אינו מרחק רציני לאדם בריא. אז לתינוק אשר אין ברנגיו כל כוח — זהו מסלול ארוך ומייגע. משמאל: ילד אשר שרירי הנשימה שלו נפגעו והוכנס לריאות ברזל. גם לאכול אי-אפשר להוציאו מהמכשיר המאפשר לו לנשום.

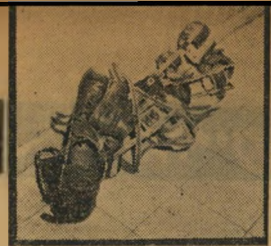
הפרעה לניהול חיים יום-יומיים תקינים ואילו אצל 15%—20% בלבד יישארו עקבות רציניים של המחלה, כשאבר אחד או יותר משותקים לחלוטין. אשר לאחוז התמותה, הריהו נודד בין עשרה לחמש-עשר אחוז מן המקרים. מיד עם הכנסו לגוף, מוצא הוירוס את דרכו למרכזי העצבים העיקריים, שם הוא מתרכז על התאים או על הסחוס האפור של תוסת-השדרה, או על שניהם יחד, מתפתח בהם. בהתפתחותו הוא משחית את תאי העצבים, שולל מהם את השליטה על השרירים המפעילים את הגוף. התוצאה מתגלית מייד — שיתוק פחות או יותר רציני. לזה אין, למעשה, תרופה. אולם מאחר שכל שריר מופעל על-ידי מספר רב של תאים עצביים, יכולים תאים רבים להפגע מבלי לשחק, בכל זאת, את השריר.

אין נשק ואין ניחוש

כאשר חולה מובא לבית-חולים בשלב הראשון של המחלה — השלב האקוטי — אין מקום לטיפול רב. הצעד הראשון הוא להכניס את החולה לכיוד מוחלט. רק הרופאים והמטפלים בו מורשים להתקרב אליו. אין זה צעד זהירות כלפי חוץ בלבד, למנוע את העברת הוירוס למישהו אחר; הבידוד חשוב גם כלפי החולה כי במצבו החלוש עלול הוא לקלוט מחלות אחרות היכולות לסכן את חייו. בשלב זה חש החולה בכאבים בשרירים הנגועים, הנתונים לפעמים להתכווציות, מתמתחים וגרפים מעצמם. אין כל טיפול אשר הרופאים יכולים לתת מלבד טיפול כללי, הקלת הכאבים על-ידי קומפרסים חמים ואדים. מלבד זה, דואגים הרופאים ליישור אברי הגוף במצב הנכון, למניעת עיוותים. עדיין אין שום נשק בידי הרפואה המסוגלת לעצור את התקדמות הוירוס בתאי העצבים, כפי שאי-אפשר גם לנחש, בשלב האקוטי, מה תהיה מידת השיתוק הסופית. המחלה יכולה לפגוע בשרירי הנשימה המפעילים את הריאות ואז

טיפול אידי וספאני יכול לנצח את האיום

התעמלות מתמדת. אחת הפעולות הראשונות להחזרת הכוח לאברים משותקים בחלקם היא התעמלות מתמדת. כדי להקל על כאבי הילד בשעת ההתעמלות מכניסים אותו לאמבט של מים פושרים; החום המלפף את גופו הקטן של הילד בהיותו נתון בתוך המים, מרגיע את הכאבים והמים נוטלים את משקל האברים ומרשים לילד להניעם ביתר קלות.

לפעולה כלשהי. בתחילה מרוכז הטיפול במתיחת השרירים לאורכם המלא ובאימונם, כדי למנוע עיוות מהמיד של האברים. יחד עם זאת נערך גם תרשים של השרירים והעצבים, לפי כוחם ופעילותם, נקבעים אימונים מפורטים לכל חלק.

כאשר חלק מהשרירים משותק, נוטים שרירים אחרים אשר כוחם נשאר בהם למשוך בחזקה יתירה ולערער את שיווי משקלם.

הרופא מקבל לידיו אבר צמוק וחלוש. כדי להחזיר יונו ולחזק את השרירים והעצבים הפגועים דרושה ממנו עבודה ומסירות בלתי-מוגבלות.

קלו של האבר. במקרים אלה משתדלים הרופאים לחזק את השריר הנחלש לדוגמה שיוכל להפעיל כוח נגדי שווה לשריר החזק ממנו. אם הדבר אינו אפשרי, יש וצריכים לנתחו, לקשור אותו לשריר בריא במקום השריר המנוון. זהו תהליך קשה וממושך אשר בו יש לחנך מחדש כל

לו פוליו יהיה קטן ממספר הילדים שלא קיבלו את הזריקה, יהיה זה צעד חשוב ביותר לקראת ניצחון סופי על הווירוס הקטלני.

בכל זאת נשאר, עד היום, מקור המחלה וסיבות התפשטותה והעברתה לאנשים, סוד כמוס. אך למעשה הסיכויים לתפוש פוליו הם קטנים מאד — קטנים מהסיכויים לשבור רגל או להידבק בשפעת.

אמנם יש סימנים כי החירוס מועבר מאדם לאדם על-ידי מגע הדוק אך מניחים, למשל, כי אינו מועבר על-ידי התעטשות או שעול. הוא יכול לעבור באוכל, או דרך צלחות או ידיים נגועות (כדוגמת טיפוס מעיים ודיזנטריה), כפי שהוא יכול גם להמצא בתוך העפר שבאוויר. הוא גם נמצא במערכות העיכול של אנשים בריאים שאינם מראים כל סימן של מחלה. אנשים אלה יכולים, בכל זאת, להיות הנושאים המפיצים את המחלה. כאשר לשאלה מדוע אנשים מסויימים רגישים למחלה ואחרים מהוסנים מפניה — אין איש יודע לענות בוודאות.

גם התרבות המקרים כחדשי הקיץ אין לה עדיין הסברה מוסמכת. ההחלטה למנוע את הרחצה בים תל-אביב נובעת, בין השאר, מכך שאנשים שהתרחצו במים מזוהמים על-ידי מייבוב הודבקו בחירוס. אולם גם כאן אין כל בטחון כי המים הם שהעבירו את הווירוס. האמת הפשוטה והמצערת היא כי אין איש בעולם היודע בוודאות כיצד מתפשט הפוליו, כפי שאין יודעים את מי הוא יתקיף, מתי וכיצד — או כיצד למנוע את הדבר.

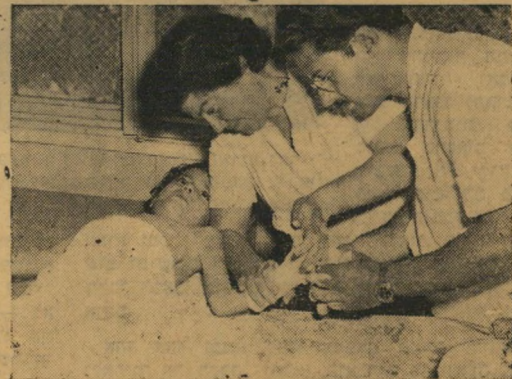
חינוך לאלפי תנועות

אחרי השלב האקוטי של המחלה — שלב הנמשך ימים אחדים בלבד, בהם מגיעה התפתחות הווירוס לשיאה — מתחיל הטיפול הממשי בתוצאות הפוליו. רופאים ופיזיותרפאים מסתמכים מומחים מקבלים לידיהם את הגוף הנפגע, בעל האברים המשותקים והמיוסרים, משתדלים להחזירו לקדמותו. עיקר טיפולם מכוון לפתח את התאים שנשארו שלמים, או שלא נפגעו קשות, לחזק את השרירים המסוגלים עדיין

דקות לפני שהעביר קופים את הווירוס הפוליו, הזריק בדמם זריקות של גמא גלובלין שנלקחו מבני-אדם. אף קוף אחד מבין אלה שקיבלו את הזריקה לא קיבל שיתוקים.

זריקות ומים פשוטים

למרות שהנסיונות היו מעודדים ביותר ריסנו אנשי המדע את התלהבותם; אמנם גמא גלובלין עזר לכמה קופים, אך

שריר אחד בידה של נמקה, בת משק, נחלש; היד נתעוותה. לתקון העיוות מכניסים את היד בעלת השריר החלש לתוך גבס.

מה בדבר ילדים? הקרן החלה בהזרקות-ניסויים נרחבות בכל אזורי ארצות-הברית. רופאיה יצאו, חוליות חוליות, לערים ולכפרים כשאתם זריקות של גמא גלובלין ושל מים פשוטים. מבלי להודיע למתנדבים לניסויים איזה משני החמרים מוזק לתוך עורקיהם החלו בהזרקות המוגנים. אם יתברר כי בין אלה שקיבלו זריקות גמא גלובלין מספר הילדים שיקב-

הבריאות הגושא בכל הוצאות הטיפול) הוכנסו ל- שירות גם מיטות למקרים הקשים שהיו זקוקים לטי פול ממושך עקב המחלה; נמצאו הרופאים והפיסיו- תראפסטים הדרושים; ריאות ברזל, אשר המחסור בהן היה חמור, סופקו עלידי האו"ם.

טיפה בים גדול

אך לא היתה זאת, בכל זאת, אלא טיפה אחת בים גדול. שטף המקרים החדשים לא מעט, המגיפה הלכה וגברה, ריתקה את כל תשומת-הלב ודאגת ה- ממשלה. במעבדות, בערים, בקיבוצים ובמושבות החלו גדלים תינוקות שוחלו על הרצפות בכאב אילם, קורבנות המחלה האכזרית אשר לאיש לא היה הפנאי — או היכולת — לטפל בהם.

כאשר בתחילת השנה השלישית למגיפה התפנו המוסדות הרפואיים לנשום נשימה של הקלה-למחצה ולזכור את אשר הו-

גורליות, נראה לעי- ניהם המאזן הבא: מלבד שני בתי- החולים הממשלתיים למחלות מדבקות (חיפה ופרדס כ"ץ) ובית-חולים פרטי, שערי צדק, בירוש- לים, בהם יכול כל מקרה של פוליו ל- קבל טיפול חינם, ב- שלב הראשון של ה- מחלה, קיימים שלו- שה מוסדות לטיפול בחולים לאחר השלב האקוטי: המחלקה לטיפול בפוליו של בית-החולים המ- שלתי בצריפין (35 מיטות), בית-החולים של האגודה לילדים נכים בירושלים (105 מיטות, מהן רק 85 למקרי פוליו המוחזקות בשיתוף עם משרד הבריאות) ובית-פינסטון של קרן הנכות של ההסתדרות (25 מיטות).

לימוד התנועות. כדי לתקן את המצב שנגרם עלידי חוסר מקומות בבתי-החולים מלמדת חוזלים צריפין עולה חדשה מעיראק את תנועות ההתעמלות

רק המקרים הקשים יכולים לקבל טיפול במוסדות אלה — המקרים הקלים כביכול המשיכו להשלה הביתה. בכל זאת קיימת במשרד הבריאות רשימה ארוכה של מקרים — המוגדרים רשמית כקשים — המחכים עד כי תתפנה מיטה באחד המוסדות. ואילו כרחבי הארץ מסתובבים 900 ילדים משותקים במי- דות שונות — כולם מחת לגיל שש — אשר אין אף מוסד שיטפל בהם.

תנאי בית רגילים

משרד הבריאות פתח מרפאות לטיפול חוץ, ברומה לזו של האגודה לילדים נכים בתל-אביב ושל קופת חולים בחיפה, אליהן באו ההורים עם בניהם המשות- קים. מטרת המרפ- אות החדשות היתה להכשיר את ההורים לתת לילד המשותק את הטיפול השוטף הדרוש לו, להפכם לפיסי- תראפסטים עצמאיים שיספקו לא רק את הטיפול הר- פואי גרידא אלא גם האוירה והאהבה ה- משפחתיות.

לטיפול והדריקה. פעמיים בשבוע מצטופפים הורים בחדרי הקבלה של בתי-החולים הממשלתיים ושל המוסדות הרפ- איים האחרים ועממת בניהם המשותקים המובאים לטיפול.

תחילה נקבע יום אחד לקבלת חולים: חדר-ההמתנה התמ- לאו אמהות ואבות אשר הדאגה והחרדה היו חרותות על פניהם, נושאים או מובילים את ילדיהם המשותקים. הם באו למרפאות מכל קצות הארץ ומכל המעמדות: סוחרים, חקלאים, עולים חד- שים ותושבים חתיקים. לא היה ביניהם שום קשר- מלבד הכאב המשותף של הורי ילדים שהגורל היכה אותם.

אחד אחד נכנסו לחדר-הטיפול, סיפרו לרופאים ולאחיות את מקרה ילדם: "הוא היה בן תשעה חד- שים בסך הכל. הוא לא ידע אפילו מה קורה לו," נאנחה אם אחת שהביאה את בנה לצריפין. "עכשיו הוא כבר בן שלוש — וטרם מסוגל לעמוד על רגליו."

הרופא ערך בדיקה ראשונה, בחן, רשם, ניגש לילד בעל העיניים האפורות והחל מנענע את רגליו הצמו- קות. הילד פרץ ביללות: התנועות הבלתי-רגילות כאבו לו. אך הרופא המשיך, בשיטתיות מחושבת, הוא כיוון את הרגליים העלובות, מתחן, כיפף אותן לצד — והילד ילל מרוב כאב. אך הרופא לא הרפה: "שימי לב היטב למה שאני עושה," הוא אמר לאם הילד, "את תצטרכי לעשות לו אותו דבר בבית;

יומיות שהיה רגיל לעשותן לפני המחלה. הנעת יד, תנועה טבעית וקלה לכל אדם בריא. הופכת במקרים אלה לחלום נישא ולשאפת-חיים של משותק. וכאשר, אחרי שבועות של טיפול ואימונים, יוצא חולה פגוע ברגליו לנסות לעשות את צעדו הראשון אחרי המחלה, זוהי חוויה שאין לה כמעט דמיון. באיטיות ובוהי- רות מעמידים אותו המטפלים בין שני מעקי ברזל מקבילים. הוא נשען עליהם בידיו (המדובר הוא באדם שיש לו מזל וידיו לא שותקו), סוחב את עצמו "צעד" אחר "צעד" קדימה.

בראי העומד מולו יכול הפגוע לראות את רגליו, הוא גם יכול למשש אותן — הוא אף יכול לחוש בהן. אך לוא עוב לרגע את ידיו ממשענתן במעקה היה מתקפל כאלרד וצונח ארצה. כי בהיעדר כל תחושה ברגליו, אבד לו גם חוש שווי המשקל המח- זיק את האדם זקוף. לאט לאט עוברת ההרגשה המוררה של העמידה הראשו- נה; שרירי הרגל מקבלים חזרה מעט מכוחם או שהחולה מתגבר על רגליו ה- מתות ומפתח חוש שיווי-משקל בלי עזרתן. ואז באה החוויה השנייה: ה- מכשיר. זהו אוסף מסובך של רצועות וברזלים בו מניס החולה את רגליו. ה- מכשיר עשוי בצורה שהוא נושא את כל משקל הגוף במקום הרגלים המשותקות. בעזרת אימונים יכול החולה ללכת ממש, ללא מעקים, לפי עמים בלי קביים. בשלב זה הוא מסוגל, למעשה, לעזוב את בית-החולים ולשוב לעולם הרחב. הוא הגיע לשיא אשר הרפואה מסוגלת לעשות לאבר משותק.

16 על עשרת אלפים

בישראל מההה שיתוק-הילדים מחלה חדשה באר- פן יהסי. עד לשנת 1949 לא ידעה הארץ שום מגי- פה והמקרים הבודדים של פוליו לא עלו על עשרים, שלושים לשנה, פוזרים ברחבי הארץ. בקיץ 1949 החל פתאום מספר המקרים עולה במהירות מסחררת ותוך זמן קצר הגיע לממדים מדהימים. תוך שנה, במאי 1950, הגיע מספר המקרים לשיא: 338 בחודש אחר בלבד.

מאז ירדה תכיפות המקרים בהדרגה, עם ירידה גדולה בחודשי החורף ועלייה חדה בקיץ. בחודש האחרון אשר יש מספרים עליו, חודש יוני של השנה, השלישית של המגי- פה, הגיע מספר ה- מקרים בכל הארץ ל-105. זהו למעשה אחוז גבוה מאד של האוכלוסייה בהשר- אה למקובל בשאר חלקי העולם. בעוד במגפות גדולות ה- שיעור הרגיל הוא עשרה מקרים לכל עשרת אלפים תי- שים, הגיע השיעור בארץ ל-16 מקרי פוליו על כל 10.000 תושבים.

בפרוץ המגיפה לא היו מצויים בארץ האמצעים הנחוצים לטפל בה. גם רופי- אים ופיסיו-תראפס- טים שהתמחו בטיפול במחלה לא היו במידה מספקת בארץ. בחודשים ה- ראשונים כשהם שיתוק-ילדים עורר בהלה היסטורית בקהל — בהלה שגברה והלכה עם פירסומים חסרי- אחריות בעיתונים מחוסר הודעות מוסמכות — לא יכלו הממשלה והמוסדות הרפואיים לספק אלא את השירות המינימאלי בלבד: בידוד הנגועים משך ה- שלב האקוטי.

מיד שחולה עבר את השלב הראשון, בעודו זקוק לטיפול מומחים, הוצא חזרה לביתו לפנות מקום למקרה חדש. לרוב היו החולים ילדים צעירים ביותר (30% עד גיל שנה אחת, 80% עד גיל חמש) שהושארו בטיפולם של הורים חסרי-אונים ונסיון מול מכת הטבע. מי שיכול להרשות לעצמו חיפש שירות רפואי פרטי — אך הרוב יכלו בקושי לפרנס את עצמם. גם בלי העול הגוסף, כעבור זמן-מה החל ענף הפוליו מתארגן. נוסף למיסות-הבידוד שנועדו לנגועים בשלב הראשון של המחלה (שמצאו כולם מקום בבתי-החולים של משרד

חסר האוסף שיתזיר אוגם לחיים נראתיים

המחלה הנוראה. נקבעו שני קווי פעולה מק-בילים: הקמת רשת מעבדות ומימון חקירות אינטנסיביות לגילוי מקור המחלה ולמציאת תרופותיה; השטת עזרה באישפוז וטיפול ב- כל מקרה של פוליו. הקרן קבעה יום אחד כל שנה, יום הולדתו של הנשיא רוזבלט, כיום למפעל מיוחד במינו: מצעד הפרוטות לאיסוף תרומות בכל רחובות הערים והכפרים ברחבי ארצות-הברית.

בשנה האחרונה נאסף במצעד הפרוטות סכום של קרוב ל-15 מיליון דולר. התורמים ידעו כי לא היה זה כסף מוצא לריק: לרשות הקרן ללחימה בשיתוק-ילדים עומדת שורה של מכונים ובתי-בראה מיוחדים, מכללות רבות מקבלות ממנה הענקות להכשרת פיסיו- תראפיסטים ורופאים מתמחים בפוליו, מעב- דותיה הן הטובות ביותר בשטח זה בעולם. כל אדם שנפגע בפוליו יכול לפנות ולקבל מהקרן את העזרה המלאה בטיפול ואת הש- תתפותה בהוצאות.

הכשרה לקראת החיים

לא מזמן הוקם מוסד דומה בארץ. במאי נוסד בתל-אביב איגוד למען נפגעים בשיתוק- ילדים (אילנשיל). וקבע את מרסו במגן-דוד אום, תל-אביב. הוא עדיין בצעדי הראשוני גים וזקוק לכל עזרה שתיתן לו, לכל אדם המוכן להצטרף אליו. כי במצב אשר בו הממשלה אינה יכולה לספק אלא את השירור תים החיוניים בלבד חייבת לקום תכנית-עזר שתקיף את כל השטחים המיונחים. אדם בריא ההופך בן-לילה לנכה זקוק לטיפול רחב ביותר — לא רק טיפול בבית-חולים או בחיק משפחתו כי אם טיפול שידע להשלים את החסר לו בנכותו, להפעילו במידה המלאה שהוא עדיין מסוגל לפעול בה.

תפקידו של מוסד כזה ברורים: בעוד שנים מעטות יגדל דור של אנשים משותקים אשר יש להכניסם לחיים, לאפשר להם קיום עצמי. זחילה בחדרים או בחצרות הבתים אינה יכולה להיות הכשרה לקראת חיים. אולם לא יהיו אלה תפקידיו היחידים של המוסד: למרות שלא יוכל לערוך מחקרים רפואיים ומדעיים ממושכים בקנה-מידה גדול הוא יוכל, בהיותו מוסד בעל אותו שם ושייך לאותו ארגון של מוסדות דומים בארצות- הברית ובאירופה, לקשור קשרים הדוקים ב- יותר אתם ולהמצא בקשר עם כל ההתפתחויות האחרונות בשטח זה. הוא יוכל למלא תפקיד חשוב נוסף: הסברה נכונה של אופי המחלה ומה שידוע עליה, כיצד יש לטפל בנפגעה ומה אפשר לעשות על-מנת להימנע ממנה.

המוסד גם יוכל להושיט לנפגעים עזרה ממשית, לעזור להם לשאת בעול הכספי הכבד של הטיפול הממושך. לשם כך דרושה קרן ללחימה בשיתוק הילדים, מצעד פרוטות ישראלי. לא תהיה זאת מתת-נדיבה. הכספים אשר ייאספו יהיו השקעתם של תושבי הארץ להבטיח כי אם הם או קרוביהם יפלו קורב- נות לפוליו הממאיר יהיה מי שידאג להם. תהיה זו גם הבעת האחוה האנושית הפשוטה אשר צריכה לקשור אדם לרעהו, שעה שהטבע האכזר מתנכל לו.

זו הצורה היחידה למנוע שרגליו תתנונה לגמרי.

מקץ כמה חדשים הגיע מספר המבקרים במרפאות לכמה מאות. במקום יום אחד נק- בעו יומיים לקבלת הורים ובניהם. אם ילד נמצא זקוק לניחות או למכשירים, הם סופ- קו לו על-ידי משרד הבריאות. עיקר הישג שיטה זו הוא כי הילד אינו נתון לאווירה של בית-חולים, אווירה המשאירה בנפשו סימ- גים עמוקים, כי אם הוא נמצא תחת השגחה מתמדת של אם או אב, חי בתנאי בית רג- לים. גם אם האם אינה מספלת מומחית הרי מספיק אם תקדיש ארבע שעות טיפול ליום לבנה, טיפול מסור — וחשוב מזה — מתמיד ועקשני.

התגלית המעניינת שהרופאים גילו היא כי אין כל קשר בין רמתה החברתית או האנר- שית של המשפחה ובין הטיפול שהיא יכולה לתת לילד המשותק. אם תימניה, למשל, מסר- פלת בצרור ילדים, נתנה לבתה טיפול פיסיו- תראפיסטי מעולה עניידי שקדה אחר הור- אות הרופאים.

אך עם כל היותה שיטה שהוכיחה את עצמה, אין שיטת המרפאות המונהגת כיום אלא אמצעי של איך-ברירה. בלי כל ספק סוג זה של טיפול על-ידי ההורים הנו בעל ערך רב, והוא אף זכה להערכתם המתפעלת של מומחים ורים שביקרו בארץ. אולם עובדה היא, בכל זאת, כי מאות ילדים הזקוקים ל- טיפול ממושך בבית-חולים נשלחים הביתה מיד עם עבור השלב האקוטי מאחר שאין מקום שיקלוט אותם.

במוצא. אלפיים לירות

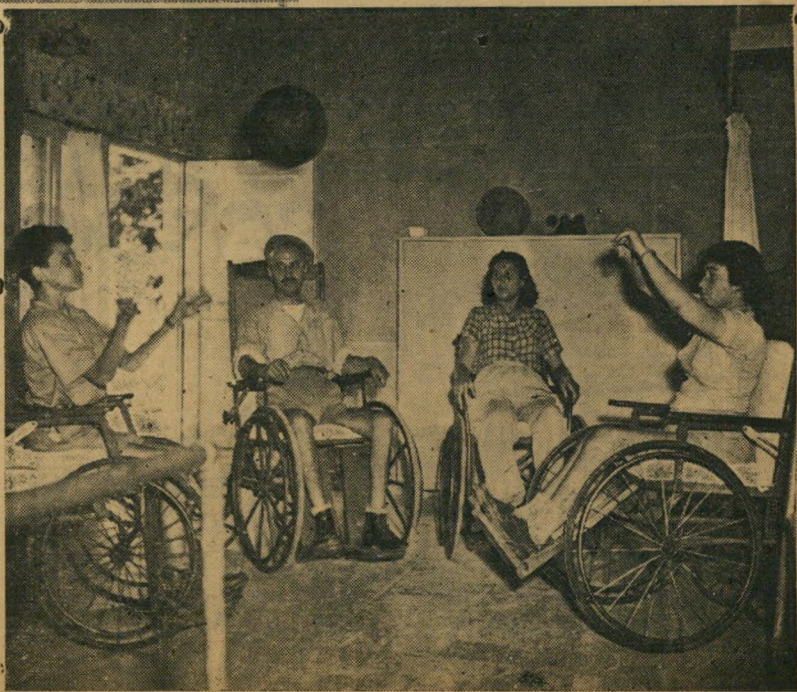
ההוצאות הכרוכות בטיפול המלא בילד משותק — אילו קיבל טיפול פרטי, לא על חשבון משרד הבריאות — הן גדולות מאד, מגיעות למוצע של אלפיים לירות ולפעמים, במקרים קשים במיוחד, יכולות להגיע אף לסכום כפול מזה. בארץ אין משפחות רבות היכולות להרשות לעצמן להוציא את הסכום הזה — על כל פנים לא מבלי לשקוע בחור- בות או להוריד באופן קיצוני את רמת החיי- תן. אך שום הורים לא היססו לעשות זאת אם נראו להם סיכויים כלשהם שילדם ישוב לאיתנו.

בשטח זה יכולה ישראל, כפי שיכולות גם כל שאר ארצות העולם, ללמוד הרבה מאר- צות-הברית. בשנת 1938, שנה שמגיפות ה- פוליו בארצות-הברית היו קשות במיוחד, יזם הנשיא פרנקלין רוזבלט מוסד מיוחד במינו: הקרן ללחימה בשיתוק-ילדים. תמיכתו ודוגמתו האישית של הנשיא רוזבלט הבטיחה הצלחה כמעט מיידית לקרן. כי בשנת חייו ה-39 נפל פרנקלין רוזבלט קרבן לאותה מח- לה, שהשאירה אחריה סימנים עד סוף ימיו. מתחילת פעולותיה הציבה לעצמה הקרן מטרה ברורה: לחסל, בכל האמצעים, את

• בין השאר היה נאלץ לקבל אורחים ול- נהל שיחות פוליטיות חשובות כשהוא יושב על עגלתו המיוחדת. עגלה זו ניתנה, לאחר מותו של רוזבלט, כמתנה למלך איבן סטוד.

טיפול נוסף. נגד

התפתחות המחלה אין עדיין שום אמי- צטי שאפשר לנקוט בו. ואילו הטיפול ה- ניתן לנפגע אחר ה- שלב הראשון מוג- בל בהכרח: אין ה- טיפול יכול לבטל לגמרי את תוצאות המחלה. ילד או אדם מבוגר הנכנס לבית- החולים עם אברים משותקים לא ילך עליהם מעולם. לכן דרוש טיפול נוסף, טיפול שיבוא אחרי לימוד הצעדים הרא- שונים (למעלה) או איומן השרירים ב- משחקים (מימין). ד- רוש מוסד שידע ל- הכשיר את קורבנות הפוליו, שיאפשר ל- הם לחיות את חייהם ולהפוך לאזרחים מר- עילים לעצמם ויעי- לים בחיי עבודה ו- חברה, תוך אמונה מלאה בכוחות עצמם.

הזמיר מרוט הנוצות

הכל היה מושתת על הגיון בריא: ישראל תתפרסם בעולם כמרכז אמנותי, קופת המניגה תתמלא דולרים, מטבעות קשים אחרים. הרושם הטוב הראשון היה קל להשגה כי לא נדרש לשם כך יותר מאשר כותרת-מכתבים מפוצצת: יושב-ראש הכנסת יוסף שפרינצק קיבל על עצמו להיות יושב-ראש הזמיר, אגודה לארגון חגים לזמרה בישראל, ומשה שרת, שר החוץ, הסכים לקבל את המפעל תחת חסותו. בין חברי נשיאות-הכבוד היו אישים כמו זלמן שזר, ישראל רוקח, אבא חושי. המועצה והנהלה הכילה עשרות שמות של אישים ידועים. כל אלה דגרו על ביצת הזמיר, אולם העוף שיצא ממנה היה, בסופו של דבר, מרוט-נוצות. אשמה בכך: המחלה הישראלית ההופכת את אט לסרטן כרוני: חוסר מוחלט של כושר ארגון.

הסביר אברהם מיטלמן (30) יליד צ'כיה שבילה את שנות המלחמה במחנה ריכוז בגרמניה, עבר לאנטוורפן, בלגיה, בה הוא משמש כמורה לעברית. נתלחה אל מקהלת אגודת הנוער הציוני בבלגיה בנסיעתה לזמריה: הכניסו אותנו לאניות בהן נדרשנו לישון למעלה ממאה איש באולם אחד. כיוון שלא היה שם כל אחרור, זרמו הכל אל הסיפונים, הרבו להתלונן.

עכברוש עצום. אולם בעוד מיטלמן לא ראה בתנאי הנסיעה כל רע, דיבר בלגלוג על האמריקאים המפונקים, הביע התפעלות מכל מראה עיניו בארץ, קיבל באהבה את כל אי-הנוחיות, התאונן פנחס ריגנטרייף (16) ממונטריאל, קנדה: "הדבר הראשון שראיתי באניה היה עכברוש עצום. בבואנו לארץ לא קיבלנו כל הדרכה בענייני כספים, תחבורה, צרכי יום-יום. פשוט הזניחו אותנו לנפשנו."

מלח על פצעי האורחים זרו המדריכים שניתנו להם. אמר ד"ר משה מיטלמן, רופא עור מניוירוק שנתלווה אל אשתו, אחת המקהלות: "אנשים אלה דבקו בנו כמו

ממזרות הזמרייה: מקהלן אמריקאי מתעקף מרוב עייפות.

עלוקות. לא יכולנו להיפטר מהם. הם רדו בנו, שלטו בנו, לא הניחו לנו אף לרגע אחד. ותועלת ממשית לא הביאו." לשיא השיאים של זלול באורחים הגיעו מארגני הזמריה בעת ההופעה בזכרון-יעקב. לאחר שנדרשו המקהלים לסעוד ארוחת-צהרים מוקדמת ברמת-גן כדי להגיע בעוד מועד לזכרון-יעקב, נאלצו לחכות כארבע שעות לאוטובוסים. משהגיעו סוף סוף לאיצטד זכרון, לאחר שצעדו למקום בשדות, מצאו את כל הכסאות שעל הבמה תפוסים בידי חברי המקהלות המקומיות.

הרמקול: נימוס בבקשה. בחוסר נימוס אופייני לא פינו יושבי הכסאות את מקומותיהם לאורחים, שנשארו עומדים עד שהקריין נאלץ לבקש את המארחים לפנות את מקומותיהם. אולם גם לאחר מכן לא נסתיימה הפרשה המעציבה. לאורחים הובטחה בזכרון ארוחה כיד המלך, ומשלא הוגש להם דבר, הם החלו להראות סימני רעב ועייפות. שני מקהלנים מניוירוק צנחו מתעלפים מכסאותיהם, גרמו למבוכה ובהלה בקרב חבריהם, שהחליטו לעזוב את המקום לאות מחאה, סרכו למלא את חלקם בתכנית.

זאת היתה נקודת הריתחה לאחר שהאורחים מחוץ-לארץ זכו לקבלת פנים שלא נכ"ללה בתכנית הפסטיבל כפי שהסבירה להם השליחים בחוץ לארץ.

האהבה באה במאוזר. אולם אם התיאבון למאכלים לא בא על סיפוקו, תיאבון מסוג אחר, שיהיה בשפע רב למספר של מקהלות אמריקאיות בגיל צעיר ביותר היו לו יותר סיכויים להיבלם.

סיפרה אחת המקהלות מניוירוק: "נדהמתי לראות, על סיפון האנייה, נשים מבוגרות נוהגות כילדות צמאות לדבר-אהבה. אם הצעירים נהגו כך, הרי זה טבעי ומובן. אבל שנשים זקנות למדי תתפרקנה בצורה כזאת... זאת לא העזתי להעלות על דעתי." **כריכים מדיקטים.** בניגוד לאמריקאים היו בני אירופה יותר צנועים ויותר מלומדי-דיקטיים. ביום חגה של זכרון, בעלייה למושב, אפשר היה לראות קבוצות של בלגים, צרפתים, איטלקים ויוגוסלבים צועדים כשגביהם כפופים תחת משא ילקוטים גדולים. הם לא סבלו רעב, הוציאו מתרמיליהם כריכים ולעסו אותם כאילו היו נתחי צלי משובי-חיים. גם שירתם היתה, בתנאים הקשים, הטובה ביותר.

אמר צבר שאב לחוג בזכרון: "מה הם רוצים? אם אנחנו יכולים לשבת על הארץ ולשמעו אותם, לאחר שרקדנו כל הלילה, הם יכולים לשיר אפילו לאחר שצמו חצי יום. שלא יתפנקו כל-כך."

אותו צבר הפיק הגאה רבה מן הפסטיבל בזכרון, כשם ששאב עונג בדליה. אולם מה שטוב ויפה ומוכן מאליו לבן הארץ עב-העור עדיין איננו מספיק למשיכת חירום. לעריכת מפעל הצרףן להתחרות עם פסטיבלים בינלאומיים מפורסמים. חייבת להיות גישה אחרת לחלוטין.

אין ספק שמארגני הזמריה לא היו מוכשרים לבצע משימה כה גדולה. הצרה היא שכשלונו לא היה כשלון חד-פעמי. הם לא הבאישו את ריח הזמיר לשנת 1952 בלבד, הם עשו כמיטב יכולתם כדי לקלקל את סיכויי הפסטיבלים של השנים הבאות. כאשר מורטים נוצות מגופו של זמיר, אין נוצות חדשות צומחות תחתן.

שתייה ושכרה. המשקה עודד את השירה והשירה עודדה את השותים (למעלה). התוצאה לא אחרה לבוא וצברים מופתעים ראו בפעם הראשונה שיכור מובל בידי המשטרה (למטה)

התהלוכה. הטעם הטוב ביותר בחגיגות זכרון נתגלה כאשר צעירי המושבה צעדו ונישאו ברחובותיה, על גבי במות נאות, שהוסעו על גבי מכוניות בקצב אטי של תהלוכה. צעירי המושבה הפיקו עונג רב, הינו את אלפי הצופים בהיותם לבושים בגדים כמוהם לא נראו בארץ מאז העלילת בת-לאביב.

היין זרם בזכרון

עוד הזכות להכנס לשטח המושבה) ידע את מקום הימצאם. היה צורך בחוש התמצאות מפותח ביותר כדי לדעת מה בדיוק מתרחש במקום, והיכן הוא מתרחש. הסדרנים ומאות השוטרים שמילאו את זכרון לא יכלו לתת הדרכה לאורחים, למרות רצונם הטוב.

בעלי יזמה ומזל גילו מקומות בהם ניתן יין חונם, לכל צמא, מקורות לענבי חונם. כרימזל אלה הטיבו ליבם ביינות זיכרון הידועים לשם, נהגו בס ברוח-לב קרניבלי; בעזרתם נתנו פורקן למצב רוחם התגיגי. האחרים, והם הרוב, נאלצו להסתפק בקרניבל עשוי בטוב טעם. עשרות צעירים וצעירות לובשי מסכות ותלבושות היסטוריות, ערכו הופעות שובות-לב על גבי מכוניות משא עמוסות במות נאות וכלי-רכב אחרים שפילסו את דרכם בקושי במרכז המושבה. אל קרניבל המסכות נתוספה הופעת הזמרה ושורה מגוונת של מחולות-עם שנתקבלו בתשואות רמות בעיקר ע"י האורחים הזרים, באיצטד המושבה.

אף כי מבחינת אי-הסדרים עלתה ההזדמנות בזכרון על זו של הופעת הזמרה באי-סדר רמת-גן, מבחינת השמיעה הטובה היתה זכרון עדיפה לאין-ערור. האורחים, שנאלצו לשבת או לשכב על אברים כואבים בגלל הקרקע המחוספסת של האמפייתאטרון, יכלו להנגות בפעם הראשונה מן המקלות, ביחוד מאלה שבאו מחוץ-לארץ והשמיעו שירים עממיים ממקומותיהם. קהל עייף, רעב ומאובק קיבל בתשואות את השירים ששאו חן מלפניו. טעמו היה דקיק: שירי הארץ נתקבלו על-ידו בקרירות, שירי חוץ, הטובים יותר, בהתלהבות ראוייה לשבה.

מקהלה אחרי מקהלה פילסה לה דרך אל קידמת הבמה, עליה ישבו 3,000 איש. תרמה את חלקה בתכנית שנמשכה שעה כה ארוכה עד כי העדרן של המקלות האמריקאיות (ראה חקירה מיוחדת) לא הורגש. העייפות נתנה את אותותיה בשעה מוקדמת והמונים רבים החלו לנהור החוצה, התמיצו את הקטע החוק ביותר בפסטיבל כולו: מחול המוני שדומיין בידי טובה צימבל. הגאה שלמה הפיק מן החגיגה למרות הסדרים הלקויים ללא חק-דים: הנער הישראלי אמרה נערה בת 16: "הארגון היה מצויין, רקדנו כמטרופים יומם ולילה."

זכרון-יעקב היא מושבה קטנה על שיסולי הכרמל הררי-מי, בניגוד לאחותיה בנות גילה פתדתקה, ראשון-לציון וחזרה, לא היתה זכרון-יעקב לעיר, דבקה בחקלאות, עליה נוסדה ביחוד בגידול ענבים מהם נסחט אחד היינות המשובחים בעולם. החיים בזכרון זורמים לאיטם. הרחובות חסרי-המדרכות מועטי עובי רים ושבים, שקס ושלווה שוררים בכל עבר. מאחורי חזית השקט משתרעת היסטוריה ארוכה ומפוארת. זכרון-יעקב נתנה לשוב את הגדעונים, כת של ילדי וחניכי הארץ, אשר בזו ליהדות המסורתית וכפופת-הגב, היו בעלי גאוה, בישרו ברעיונותיהם את רוח דורות הבאים לארץ, אנשי הפלמיח והמאבק. בזכרון נרקמה רשת הריגול של נילי, אשר למרות התנגדות מבחוק ומבפנים, השפיעה השפעה מכרעת על מהלך ההיסטוריה של ארץ-ישראל.

כאשר מלאו, השנה, שבעים שנה למושבה, החליטו הזכרונים, בעידוד אימפרטוריו פרטי, להפוך את חגם לחג הארץ כולה, לפתוח בו שורה של פסטיבלים אמנותיים שיהפכו ל"מעין זלצבורג של המרחב."

לבעדי מזל, יין, אולם ממדיה של החגיגה הפתיעו את בני זכרון, שמאו נילי לא נתנסו בארגון מפעל בקנה-מידה בינלאומי. בעוד רבבות מסתובבים ברחובות ללא מטרה וללא הדרכה, ישבו מרבית הזכרונים על מרפסות בתיהם, כשם שנהגו לשבת ערב ערב זה שבעים שנה, בחוליות, חלוקים, מכנסים קצרים, ובגדים בלתי-חגיגיים אחרים. אלפי אורחים לא מצאו יד מדריכה, מדרו את הרחובות הלך ושוב שעה שהצפיפות והחום ההררי הלכו וגברו. ישראלים רבים שהוזמנו למושבה לראשונה בחייהם הפיקו הנאה רבה מנוף ההרים המוריק, ממנו התלהבו בני חוץ-לארץ. הזכרונים התכוננו באורחיהם היעירוניים בתמהון אדיש. אמר זכרונני וותיק למראה הדחוק: "מה פתאום באו לכאן כל האנשים האלה?"

האורחים ידעו בדיוק לשם מה באו: להפיג את השעמום האפור של חיי יום-יום למצוא בידור, שעשוע, יין. כל אלה היו אומנם בזכרון בשפע בשני ימי החגיגה, אלא שרק אחוז קטן מבין האורחים (ששילמו בכסף מלא

גרמניה אינו חסיד השילומים ושר התחבורה, דוד צבי פנקס, שמשדרו עמד לזכות ב-45 מיליון דולר לרכישת אמצעי תחבורה, נפטר לפני שבוע.

הזהיר איש הכספים אמריקאי השוהה ב-ארץ: ברגע האחרון כאשר ייחתם ההסכם יגבר הלחץ האמריקאי לרכישת הסחורות ואז יתרחשו הדברים המקובלים: קניית ציוד חסר עתיד כלכלי במחירי "לא-איכפת" כדוגמת קניות בעבר (מנוף חסר-תועלת ב-80 אלף דולר, דגים מעופשים, חיטה שלא ב-שקים).

יתר-על-כן: אפילו יירכש ציוד מועיל כ-אוטובוסים ונגרטורים חשמליים יהיה קוץ ודאי באלימות השילומים השמנה: המשך ה-

הצעיר הישראלי הממוצע רגיל להתחתן אל הקורה במרחב כאל דבר מופשט, שאינו נוגע לו במיוחד. אך בשבוע חדר המרחב ל- ביתו ממש: בצורה של צו המאריך את גיו"ס ב-183 יום נוספים.

מלבד קומץ אנשים אין איש ביישוב היודע בדיוק את הרקע להחלטה זו (ראה דברי ה- עורך אל הקוראים). אולם לקוראי העיתונים היתה הודמנות לעקוב אחר המישחק המזור של ראשי המדינות והצבאות, המשתמשים איש באימי יריבו כדי לשכנע את אורחיהם

מלאכי אהרונסון תובע את זכר אביו יותר טוב ממני? בבקשה

ישראלי ייצמד לתעשייה הגרמנית לשנים רבות, גם כעבור תקופת השילומים. כי חלף קי חילוף למכונות גרמניות אפשר להשיג בגרמניה בלבד.

שהעד השני מתכוון להשמידו. אחד המשקפים האוביקטיביים המעטים בארץ, האנגלי רוי (בעיני הגר הגר בתוכנו) אלסטון המשתתף דרך קבע בהארץ, הגיב על ההחלטה בכמה הרהורים העשויים לעורר מחשבה:

"מר בן-גוריון מזה, וגנראל גניב וקולונל שישאקלי... מזה, מנצלים אלו את אלו כדי לחדור עוד יותר לתחום האורח... בתכניות להקמת צבאות גדולים ומשוכללים יותר. כמוכן לא זוהי הדרך לחילול שלום..."

כמעט אין ספק כי מטרת הממשלה הנוכחית היא להעמיד בישראל צבא שגודלו אינו עומד ביחס לגודל הארץ ולממשותה של סכנה קרובה מעבר לגבולות. השפעת הצע"ד החודשים... תגרום בהכרח למשהו קרוב מאד למדינה צבאית..."

תתהווה מדינה יהודית רחוקה מאד מהאיי-דיאלים של 1948 והמגות השנים שקדמו לה."

המשק

דרושות: ידיים למושכות

תוך ימים ספורים ייחתם הסכם השילומים עם גרמניה המערבית, אך טרם הוקמה רשות מוסמכת לריכוז הקניית. גם דו"ח הכלכלן ש. טרוך, המכיל תכנית פיתוח מפורטת לעשר שנים בעזרת כספי השילומים, עדיין מונח במגירות השרים הכלכליים.

בינתיים מסתובבים מנהלי חברות הסת-דרותיות וסוחרים זרזים בארצות הגובלות בגרמניה ואף בגרמניה עצמה (למרות האי-טור) בתקווה להנהיג מזורס הסחורות הגרמי-ניות בהקדם האפשרי. בין הסחורות המבוקשות: ציוד לבתי מלון ומכונות לעיבוד חמרי הגלם כרווי מחצבות הנגב.

הקוץ באליה. אחר מותו של אליעזר קפלן לא נמצא שר כלכלי שיקח לידינו את מושכות השילומים. דב יוסף התחמק מכך בכל יכולתו, שר החקלאות פרץ נפתלי יוצא-

ציונות

למי צלצלו הפעמונים?

כשירד החייל הבריטי האחרון לסירתו ב-גמל חיפה, השאיר אחריו שני קברים פתוחים. באחד שכבה גופת המנוח הבריטי, ש-החזיר את נשמתו להוד מלכותו. בקבר ה-שני, נסתר מן העין, שכבה התנועה הציונית.

משך דור שלם קבעה התנועה הציונית ה-בינלאומית את הממשלה-בדרך, ששלטה ב-גורלם של יהודי ארץ-ישראל. אולם כשהיבד-הדגל הבריטי מן התורן, קם דוד בן-גוריון וביטא את דעת כל חושבי המדינה החדשה: יהודי ישראל בלבד יבחרו בממשלת ישראל. כל ציוני החפץ להשתתף בבחירתה, לקחת חלק בהכרעת גורל הארץ, מוזמן למכור את ביתו הנחמד בכרוקלין, יוהנסבורג או סיד-ניי, לעלות לישראל.

הציונים בכל העולם נשארו לפתע ללא מטרה, ללא תפקיד וללא התעסקות ברורה. כמו האינטרנציונל הקומוניסטי, שהפך ב-שעתו בעל כורחו לכלי בידי המדינה היחידה בה השתלט הקומוניזם, כן היתה התנועה הציונית לכלי בידי ממשלת ישראל.

מקרה בלבד. תוך שנים מעטות הת-נונה התנועה. תפקידה היחיד ששרד היה אוסף כספים למען המדינה הקבוצנית, אולם גם בין אוספי הכספים היו הציונים מעוט-רוכ הכספים באו מכיסם של יהודים מתבול-לים שלא התעניינו בגורל הארץ, חשבו שהם תומכים בכמה פליטים מסכנים. הם דחו ב-אס-נפש את החשד כי הם ציונים. הם היו אזרחים אמריקאיים, מוצאם היהודי היה מקרה (מעצב) בלבד.

כדי לעודד את התורמים האלה, מסר ראש ממשלת ישראל כמה הכרות מרגיעות, ש-חיזקו את המגביות אך תקעו סכין בגב ה-תנועה הציונית. בין אלה היתה ההכרזה ה-מפורסמת כי אין יהדות אמריקה בחוקת גלות, וכי הציונות מתכוונת רק לעדות יהודיות נרדפות הרחק ממדינת הדולארים. הציונים לא רצו למות. הם רצו במשהו ממשי, בולט לעין, שיוכלו להציגו לעיני אר-היהם. דרישתם: על מדינת ישראל להכיר בהסתדרותם כנציגת העם היהודי בפזורה. אסון קטן. היתה זאת דרישה בלתי-נעימה. שום שר ישראלי לא יכול היה ל-התנגד לה בפומבי, מבלי להוריד את מכת המות על תנועתו של בנימין זאב הרצל.

לאחר סיומה של ההצגה. הגיב סמסונוב לת-גובה הצעקנית: "אני מוכן להושיט את מלאו העזרה לכל מי שרוצה לכתוב את ההיסטוריה האמיתית" של זרנון, "לי ברור שאיש לא ייטיב לכתוב אותה ממני."

הממשלה

קידם כל: איש מפלגה

השעה היתה אחרי 9 בבוקר, ולפי דעת אותם שהכירו את מנהיגיו של דוד צבי פנקס, היתה זאת שעה מאוחרת בשבילו לקום. בפרודוריו מלון המלך דוד, שם בילה בדרך כלל את לילותיו, אם לא היה כדאי לו לחזור אחרי עבודתו הירושלמית לביתו התל-אביבי, החלה התרוצצות.

לדפיקות בדלת לא ענה איש. חיפשו מפתח רורבי, בלי למצוא. ב-9.30 בדיוק פתח אב-רהם מסלר, נגר, את דלת החדר בעזרת מפתח גנבים, נדהם למראה עיניו. בין תיקי משרדו ועיתונים מפורזים על מיטתו ולרגליה, שכב השר על צדו הימני ללא רוח-חיים.

בערך שמונה שעות לפני כן, כשישב על מיטתו להחפשו, הפתיעו המות הפתאומי שני ברגע שהוריד את הגרב מרגלו הימנית. שני האנשים הבאים שנכנסו לחדר היו: הרופא שקבע את המות, דר' קלי, רופא משרד המשפטים, וחוקר משטרת ירושלים, הקצין גייאר, שבק אם לא היה מקרה אלימות.

ראשון השרים שהגיע לבית המלון לאחר ההודעה הרוחפה שנשלחה לחברי הממשלה היה דב יוסף, שהיה באחד ממצב-רוחו ה-זעפניים הידועים. ליד הדלת גער בשוטה, שהכניס מספר עיתונאים, קיבל מפיו סיעור מועיל ביחסי-זכור: "הסתכל לי, אדוני השר, יש לי הוראות לכבד תעודות-עיתונאים בכל מקרה!" יוסף נהם איי-שביעת רצון, העיתונאים נכנסו.

למשל: אחוזות קבר. בחדרו בקומה הרביעית שכב על אלונקה מונחת על הארץ ומכוסה סלית, מי שהיה עד לפני מספר שעות שר התחבורה. ראשו היה מופנה אל החלון הפתוח, מבעדו אפשר היה להשקיף אל חומת העיר העתיקה. מנהל המלון גילה כי החדר, שנשמר בפנקס בקביעות, נבחר על ידו במ-יוחד: בשעת תפילותיו אהב פנקס לפנות דרך החלון, אל הר הבית.

כרגיל במצבים דומים, לא חסר היה גם כאן היסוד הדורמתי והמיסטורי הקשור ב-מות: ישעיהו גולדין, סגן המפקח על התע-בורה, שבילה עם פנקס את השעות לפני מותו בשיחה על ענייני המשרד, סיפר שעם גמר השיחה על ענייני העבודה נתגלגלה ה-שיחה על עניינים אישיים יותר. למשל: אחוזות קבר. שח דוד צבי פנקס: יש לי אחוזות קבר של אבי בתל-אביב, שם יקברו גם אחי. אך אינני מתכוון למות עדיין במהרה.

התקפת לב פתאומית שמה קץ לבטחונו תוך שעה, במהירות כזו עד כי לא הספיק לקרוא לעזרה.

בושה וחרפה! משה שרת, עליו הוטל התפקיד הבלתי נעים להודיע בשפתה, טען כי אינו מכיר אותה אישית, לקח את משה שפירא כמלווה. כשהגיעו בשעה שתיים אלמנתו ובתו של פנקס מתל-אביב, היה הכל

כאשר כתב מזכיר המועצה המקומית של זכרון-יעקב אריה סמסונוב, מסכת לכבוד הג-היובל של המושבה (ראה עמודים 8-9) והק-דוש אחת משש תמונותיה לגיבורי נילי, לא מצא לנחון להעלות את זכר שני האחים ה-בלתי-ידועים ברבים. אולם דווקא להם נותרו צאצאים ואחד מהם, מלאכי, בנו של צבי, התמרמר על ההתעלמות מאביו המנוח, הא-שים את מחבר המסכת בסילוף ההיסטוריה. האשמה הוטחה בפניו של סמסונוב בנו-כחות קהל אלפים באיצטד זכרון-יעקב, מיד

דרכי-אדם

בן מזכיר את אביו

לפישל אהרונסון איש זכרון-יעקב וגיבור נילי היו ארבעה בנים ושתי בנות המפורס-מים שבהם: אהרון, שרה, אלכסנדר, רבקה. שני בנים האחרים: צבי ושמואל (סס) אינם נזכרים בהיסטוריה של רשת הריגול הזכור-נית המפורסמת.

זכרון-יעקב אריה סמסונוב, מסכת לכבוד הג-היובל של המושבה (ראה עמודים 8-9) והק-דוש אחת משש תמונותיה לגיבורי נילי, לא מצא לנחון להעלות את זכר שני האחים ה-בלתי-ידועים ברבים. אולם דווקא להם נותרו צאצאים ואחד מהם, מלאכי, בנו של צבי, התמרמר על ההתעלמות מאביו המנוח, הא-שים את מחבר המסכת בסילוף ההיסטוריה. האשמה הוטחה בפניו של סמסונוב בנו-כחות קהל אלפים באיצטד זכרון-יעקב, מיד

דרכו האחרונה של דוד צבי פנקס

המשפחה ליד הארון: הבת יהודית, הבן מרדכי, האלמנה דאה.

גוויית פנקס מכוסת־הטלית בחדר „המוך דוד“, ממחל לחומה.

ליד הקבר הפתוח: הבן מרדכי (במדי סגן צה"ל) אומר קדיש.

מלווי הארון: ד. בן־גוריון, מ. שרת (מימין) י. שפרינצק (משמאל)

הוא היהודי המגשים את חלומותיו הלאומני יים. אולם הדור לא רצה לרדת לרמתם של שאר עיתוני הערב, שלא מצאו חן בעיני בני גיי. הוא הופיע בתבנית של עיתון בוקר רגיל, התעסק בעיקר בפולמוס מפלגתי עקר, ברמה הירודה הנהוגה בארץ בשטח זה. משך 1130 גליונות היה הדור עיתון גאה המכבד את עצמו. בכל אותו זמן לא עורר שום עניין בלב אלה הקונים עיתונם מיד המוכר. הדור היה כמעט במחירת, הגיע בעיקר ליד חברי מפלגה ועובדי מוסדות שלא היתה להם ברירה אלא לחתום על העניין שושלח אליהם הביתה. השבוע החליט הדור כי גאווה לחוד והצלחה לחוד, החל מופיע בתבניתם של מעריב וידע עות אחרונות, כשמנוי וגמור אתו לעלות בטולם הסנסציה. ד"ר אליאב נאלץ להסתפק בתפקידו של כותב מאמרים ראשיים; את כס העורך תפס חיים שורר, איש דבר. אולם גם הדור החדש לא מצא פתרון לבעייה היסודית: כיצד לעורר עניין בעיתון שתפקידו להגן על כל גיהוק של מנהיג־מפלגה ושר, מבלי שתהיה בידו האפשרות למתוח ביקורת על שום תופעה שלילית — אלא אם כן תופעה זו היא, במקרה, נחלת האופור ויציה.

ד"ר לובוצקי ולח"י יסדו את מיברק. מיברק היה עיתון מסוג חדש. עד אז דמו עיתוני הערב לחצאי עיתון בוקר — גליון נייר גדול אחד. מיברק חילק את הגליון הגדול לארבעה עמודים קטנים, שגודלם היה כגודל עיתוני הערב בחוץ־לארץ. תבנית זו, שנקראה טבלויד, הפכה שם נרדף לעיתון צהוב, מאחר שעיתונים בעלי תבנית זו בחוץ־לארץ מצטיינים בהבלטת סנסציות — פשעים. מיברק שגשג תחילה, אך שבק חיים לכל חי יחד עם הרוזן פולקה ברנדוט. אחרי ה"רצה אסרה הממשלה את ראשי לח"י, סגרה את עיתונם. אולם לפני שמת מיברק, קמו לו מחקים. ד"ר עזריאל קרליבך פרש ממערכת ידיעות אחרונות, יחד עם כל עובדיו, הקים את ידיעות מעריב בתבנית של מיברק. בדרכו הלכו גרשום שוקן, עורך הארץ שהקים את יוסי'ים, ועורך ידיעות אחרונות ששינה אף הוא את תבניתו. כל גיהוק של שר. במרוצת הימים הרגישה מפא"י שהגיעה שעתה להקים עיתון ערב משלה, הדור. היא חיפשה עורך, מצאה אותו בדמותו של ד"ר בנימין אליאב, שאינו אלא ד"ר בנימין לובוצקי, שותף לח"י לשעבר, שהגיע בינתיים למסקנה שדור בן־גוריון

המצליח ביותר". אולם כשנקרא לממשלה נתגלה חיש מהר הצד השני של המטבע: דוד צבי פנקס היה ונשאר קודם כל איש מפלגה. כשר התחבורה מילא תפקיד מזור בשביתת־הימאים, כשרתם את מנגנון המדינה למסע־הדיכוי של הרוב ההסתדרותי; העביר את חוק השבת המפורסם שהשבית את התנועה. ארבע שעות אחרי שגופתו הורדה לקבר, בבית־הקברות הישן אשר במרכז תל־אביב, אחרי טכס צנוע ואפרור, נכנסה לתוקפה ההוראה האחרונה אשר השר המנוח הוריש אותה למדינה. פועלי נמל חיפה, העורק ה"עיקרי המזין את המדינה, הפסיקו את עבר דתם לפי הוראה האוסרת כל עבודה משקיעת החמה בערב שבת עד צאת שבת למחרת.

עיתונות סולם הסנסציה

כשעלה לח"י מן המחותרת בסוף 1947 עלה בלבו רעיון: להוציא עיתון ערב. הוא חיפש עורך מתאים, מצא אותו בדמותו של ד"ר בנימין לובוצקי, מנהיג רביזיוניסטי שניסה להכניס את מפלגתו להסתדרות העובדים ה"כללית, נכשל והקים מפלגה בשם תנועת העם.

מוכן למערכה האחרונה. לפי דרישת הנהלת המלון, שחששה, כנראה, לשמה הטוב, אם תורד גופת מת דרך הכניסה המפוארת של המלך דוד, התפתלה שורה ארוכה של שרים וחברי־כנסת, שהלכו אחרי האלמנה, בדרך המדרגות הצרות המיועדות למשרתים בלבד. מאחורי הקלעים של מלון הפאר, בין ציגור רות הסקה ובאוויר ספוג ריחות מטבח, הוצא שר־התחבורה לשעבר מן הבית כנגב. שלמה ארוי, איש משרד ראש הממשלה, הרוכש במהירות נסיון עגום לאחר הקבורה השנייה שהוטלה על כתפיו תוך חודש, נאנח, לא התוכב עם הנהלת המלך דוד. תגובות אחרות: גולדה מאירסון — "בושה וחרפה!" דב יוסף — "סקנדל!".

הצד השני של המטבע. דוד צבי פנקס, החבר השלישי של ממשלת ישראל שנפטר תוך שנה וחצי, היה אופייני לשיכבה האנושית השלטת על גורל המדינה: אדם בעל תרבות גבוהה, מתחכך לדוגמה, שבא לארץ אחרי התבגרותו. הוא נשאר מרכז־אירופאי גם אחרי 27 שנות שהות בארץ. נקודת השיא של דרכו הפוליטית, אחרי קאריירה בבנק המזרחי ובעיריית תל־אביב, היתה בכנסת הראשונה, בה נתגלה כחבר־פרלמנט לדוגמה, זכה לתואר "חבר הכנסת

סיכויים לישראל

אמר ביסמרק: "מצביאים גדולים אינם שח" קני שחמת גדולים... אף-על-פי שהשחמת נחשב בשעתו למשחק צבאי, לא הצטיינו בו אנשים שכוחם גדול בשדה הקרב; ונפוליאון, שהיה חסיד גדול של משחק המלכים לא היה אלא שחמטאי בינוני. אלופי העולם היו תמיד אנשי-רוח ומשכילים הרחוקים ממלחמה. בי חוד הצטיינו במשחק יהודים, שמכולם הגי דיל לעשות עמנואל לאסקר, אלוף העולם משך 27 שנה. לאסקר הוגדר על-ידי מומחים כשחקן בעל תכסיסים יותר מאשר איש הל-כה. משחקו מלאהתחבולות ויכה אותו לא פעם בניצחון בקרבות בהם היה עליו, לפי חוקי ההלכה, להפסיד.

במועדון צרי-המידות שברחוב הירקון, תל-אביב, הנושא את שמו של לאסקר, הוזכר פנחס רוזן, למשלחת השחמט הישראלית, לפני צאתה לתחרויות אליפות העולם בהל-סינקי, כי הם נציגיו הרשמיים של העם אשר נתן לעולם יותר אלופים מכל אומה אחרת. בראש רשימות נבחרותיהן של ארצות רבות בולטים גם עתה שמות יהודיים מובהקים. חברי המשלחת שמעו את דברי שר המשפ-טים לשעבר כשעל שפתותיהם חיוך של ספ-קות; הם ידעו מה רב כוחם של מתנגדיהם, בכל זאת הבטיחו לא להגיע אחרונים, וזרו את חברים יוסף פורת שלפני 13 שנה הפתיע בכואנוס-איירס את פאבל קרס בגזולו ממנו חצי נקודה בתחרות האליפות.

אותו קרס הוא עתה הלוח הראשון" ב-משלחת הסובייטית, הנחשבת לחזקה בעולם, ואשר תבוריה האחרים הם: וסילי סמיסלוב, דוד בורנשטיין, ויצחק גלר.

לאחר הפתעה הראשונה: יציאת המש-לחת להלסינקי ללא מלחים, מאורע ללא תק-דים בחיי הספורט בארץ, נכונה לשחמטאים, בהגיעם לבירת פינלנד, הפתעה שנייה, פחות נעימה: הגורל יזמן אותה בבית אחד עם שתי המשלחות האיריות, של ברית-המועצות וזו של ארצות-הברית. בפקחות הראייה ל-ציון מיוחד קיבל משה צירניאק, בעל הוחק הרב במשחקים בינלאומיים, את הלוח היש-ראלי הראשון, בעוד ד"ר מנחם אורן, אלוף ישראל, קיבל את הלוח השני בלבד. תכסיס זה הביא לתוצאות מיידיות. צירניאק חזר על מבצעו של פורת מלפני 13 שנה, השיג תיקו במשחקו עם קרס, לאחר קרב קשה שנמשך לסירוגין שלושה ימים והכיל תשעים מהל-כים. ד"ר אורן לא בייש את תואר אליפותו ועם סיום הקרב על הלוח השני גזל אף הוא חצי נקודה מניצג רוסייה מספר שניים, סמיסלוב. אולם מנדלבאום ואלוני, שני היש-ראלים הנותנים ניגפו, והקרב, שהיה לכל הדעות המעניין ביותר באליפות הלסינקי, נסתים לבסוף בתוצאות 1:3 לטובת ברית-המועצות.

לאחר עמידתה הנאה של משלחת ישראל מול הדוב הרוסי, נכנעה ללא מענה בפגיש-תה עם הנשר האמריקאי, יצאה בתיקו ממיפ-גשה עם פולין וניצחה את הולנד. בתחילת השבוע נראה שיש לשחמטאי ישראל סיכוי יים לתפוס את המקום השלישי בבית שלהם. להגיע בכך לסיבוב האחרון.

ספת מנה גדושה של מכות בכל הזדמנות. כיוון שעמד בדיבורו אין להאשים אותו, אחר שלא עזב את הארץ בצורה בלתי-חוקית. כיוון שכל שעשה היה שהודיע כי ברצונו לצאת את הארץ, לא היה הסיפור הלילי שלו, שזכה לכותרות עתונות, בגדר עבירה.

הווי שיטה אמריקאית

חיים מזרחי, עולה חדש מעיראק, הסתובב בחצרות ירושלים עם סלו, הציע מתוכו לכל המעוניינים חבילות קסנות של בוטנים, גר-עניים ושקדים. (מלוחים או מתוקים). ההכ-נסות מהעסק היו קצת פחות מבינוניות, ההת-חרות גדולה והסחורה יקרה. אולם כל זה נשתנה כאשר חיים המציא שיטה חדשה, הו-כית כי חוש הבינוס האמריקאי חדר גם למקצועות הנידחים ביותר בסולם המקצועות הישראלי.

קרבתות ההרעה יוסי ובתישבע הרצנשטיין חששות האם גברו

יושבי מספרת-פאר במרכז הבירה, שחיכו בתורם לחטיפות בעינים בשבועונים מצויי-רים, מצאו לפתע שקד מלוח אחד מונח לפני כסאו של כל אחד מהם. המחלק: חיים, ששובב במספרה, הניח שקד אחד בפני כל לקוח, בלא להוסיף מלה אחת. התוצאה: כאשר חיים עשה סיבוב שני בין הלקוחות, התבישו להחזיר לו את השקד או לאוכלו בלי לקנות שקדים נוספים. הרווח היה ברור. במקום חבילה אחת שהיתה נקנית במקרה הטוב ביותר לפי שיטת המכירה המיושנת קנו 12 מתכים-בתור-לחטיפות 12 חבילות במאה פרוטות החבילה. נענע מעשן סיגר עכה את ראשו תוך לעיסה קולנית של שקדים: "מי יודע היכן עוד גרע. העולים לומדים מהר מדי. בקרוב גם יעלו יותר. הם רק יבואו כתיירים ויחקו גם בזאת את האמריקאים!"

דרכי חיים הגרמני היה ירושלמי

משך יממה בדיוק היתה לישראל סנסציה. סוף סוף נתפש גרמני חי ושלם על אדמת ישראל. אף כי הגרמני היה רק בן 17, הרי בכל זאת תוקן מעט ממה שהוחזק ברגעי-ביקורו ההסוף של היילמר שאכט הנאצי. כותרות קידוש-לבנה ברוב העיתונים סיפרו על הרפתקותיו של הגרמני הצעיר שהגיע ארצה וקראי העיתונים התרגשו על חופתו של הגרמני שלא מצא לעצמו ארץ מתאימה יותר לבקר בה, בדרך ההסתגלות האוירית, מאשר ישראל.

למחרת החדשה המעניינת קיבלה החדשה מקלחת קרה של עובדות. מדור טביעות האצ-בעות של המשטרה הפיק את טביעות אצ-בעותיו של הגרמני בין תחנות המשטרה וכ-שהגיעו אלה לידיו של קצין חוקר ירושלמי צעיר בשם לבנברג, קפץ הלה מכסאו והכ-ריו: "אין אלה טביעותיו של מסתנן גרמני,

אסונות ההרעלה המסתורית

קדוות ואבל ירדו לפני עשרה ימים על בית חיפאי אחד. משפחת הרצנשטיין, דיירת הבית שיכלה את שני בניה. פרץ הרצנשטיין בן 38, מנה מחלקה בחברת של ויוצא רוסייה ואשתו חייה, יוצאת בולגריה, איבדו את בתישבע חומת השער בת החמש וחצי ואת יוסי בן השלוש שדמה לאביו. סיבות מותם של הפעוטות היו לוטות במסתורין. שבת בבוקר כאשר המשפחה ישה לארו-החיה בבוקר הגישה האם, בין השאר, נקניק מטוגן שקיבלה מהקצב כמנתה החרושתית. הילדים שלא היו אכלנים מטבעם טעמו מעט מן הנקניק החרון וסלדו ממנו כשם שסלדו ממנו אביהם. האם סיימה לבדה את המחצית האחת של הנקניק, נתנה את המחצית השניה לאחותה. אחר נסעה המשפחה לים ובערב שיחקו הילדים, עליונים כתמיד, עם הסב וה-כיתה ומאנו ללכת לישון עד שעה מאוחרת. "דבר רגיל בהחלט". בתכניתה של האם היה ללכת לים גם ביום הראשון, אולם בראותה כי יוסי מרגיש ברע (שלשול מלוח חום נמוך) הומינה את רופא המשפחה ש-הרגיעה וקבע כי ליוסי יש קלקול קיבה בל-בד ("דבר רגיל בהחלט לילד בגילו") אולם חששותיה של האם גברו כאשר חומו של יוסי עלה, היא קראה לרופא שני וכאשר גם הוא קבע כי כל מה שיש לעשות הוא לבמיוחד את קיבת הפעוט לא התאפקה יותר, ובמיוחד אחר שיטי קיבל התכונות. היא הוציקה אמ-בולנס והעבירה את הילד לבית-החולים, בו נקבע מצבו כמסוכן.

אותה שעה החלה גם בתישבע, שהיתה בריאה עד אז, מגלה סימני שלשול והיב. "לא צריך לבית-חולים". כשעלתה, למחרת, האם עמוסת-האגות וחסרת-השינה לבית-החולים חיכתה משך חמש שעות לדו"ח הרופא על מצב בנה ובאחת בצעירים נאמר לה קצרות: "עשינו כל מה שיכולנו, יוסי נפטר."

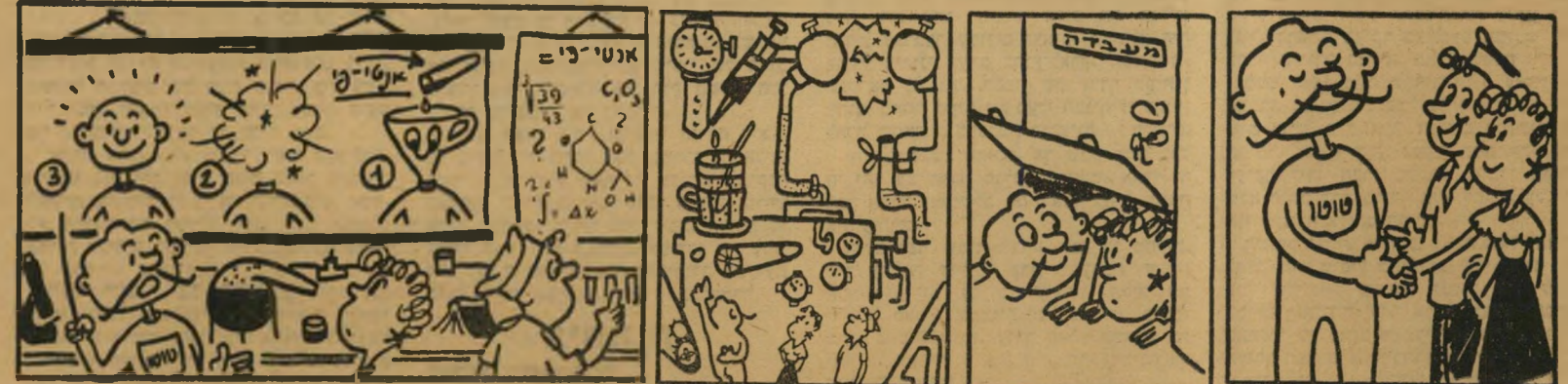
כשביקשה האם השכולה לקחת את בתי-שבע לבית-החולים סירבה הילדה, אמרה: "אמא, אין לי כבר חום ולא שלשול, לא צריך ללכת לבית-החולים". אך, לבסוף, נלקחה גם היא לבית-החולים ואחר חצות הלילה פקד אותה חום גבוה וקטלני, נטל ממנה את הכוחה עד שמתה.

החקירה המקומית (הקיבות נשלחו לבדיקה מעבדתית בירושלים) לא העלתה דבר. לא ייתכן כי הנקניק האציל את הפעוטות כיוון שהאם ואחותה שאכלו את מרבית הנקניק לא נגעו כלל. ובמיוחד שהרעל - שגרם למות - היה חריף ביותר, למרות שלא ניתן לזיהוי.

אפשרות שניה שנדחתה: אכילה בשר מורעל שפקחים עירוניים חילקו לכלבים מצור רעים. אולם גם הנחה זו נדחתה, כיוון שה-פקחים לא היו באותו איזור בתקופה האחר-ונה ומלבד זה הם מקפידים על איתור חתיכות הבשר המורעלות באם הן אינן נאכלות על ידי הכלבים המועדמים להרעלה.

השבוע ביום העשירי למותם המסתורי של שני הפעוטים היתה סיבת הרעלתם לוטה כחוסר ידיעה של גורמיה, כבימה הראשון.

הרפתקאות מצולמת ההוא

"אני בדרך הנכונה" קרא בהלה "כל יום אני יכול עתה לגלות את ה...!" "ה... מה? שאלה רותי." "את האנטי-פ?" אמר טוסו בלחש, כמעט בחדרת קודש. "התמיטה הכימית שתאפשר לנו להפוך שוב את הלולואים לבני-אדם. זה יהיה היום בו ייחתך גורל כל המפלגות!"

אף הוא, וזה הציג אותה למחתרת של המי-שוגעים. "הכיר את טוסו?" אמר מוסקה, והציג לה אדם בעל ראש ושפם גדול. "הזמנת בעיטה של המשוגעים. הוא הזמין את רותי להיכנס למעבדתו. היה זה אולם עצום, גדוש ומלא מתקנים מסתוריים."

אחר שרותי התפוצצה, הגיעה לכוכב המרובע שם פגשה בנזע של אנשי-מפלגות שהיו להם רמקולים במקום ראשים. ראש מפלגת השטנים אנונימוס בוא אותה בבית המשוגעים, בו נמצאים בני הכוכב הרפקי טיבויים, שנמחו דהם ראשים כמעוות. שם פגשה רותי כמוטקה, איש ננכה שהתפוצץ

שלב ב': הוופד נגד הצבא

למחרת הודיע נגבי: הוקם בית-דין צבאי מיוחד אשר לפניו יובאו 567 העצורים באשר מת חתירה נגד בטחון המדינה וקשירת קשר להפוך את המשטר. העונש הצפוי: מוות.

פרחים בלתי-אחראים

יחד עם זאת שלח נגבי איגרת למוסטפא אלי-נחאס: יש להניח כי פעולה זו לא היתה התפרצות מקרית. מאחוריה עמדה, לדעתו מפלגת אל-וופד. אם היא אינה רוצה שניקטו בצעדים נגדה, עליה לחדול מהתנגדותה למשטר החדש.

לציבור הודיע נגבי: "זוהי פעולת גייס חמשי הרוצה להפיל את המשטר. אנו לא נסכול שום התערבות כזו; ננקוט נגדה באמצעים החמורים ביותר." כעבור כמה שעות נתפרסמה הודעה שנייה: עבדו עשאי, ראש סניף הוופד בכפר אל-דוואר נצצר, יובא למשטר באשמת השתתפות בהתפרצות, הסתת ה"פועלים להתקף את השוטרים.

מיד פירסם הוופד הכתשה: אין לו כל קשר עם מאורעות כפר אל-דוואר. זהו מעשה של פרנחחים בלתי-אחראים. הוופד מעריך מאד את המשטר החדש. הוא מבקש להודיע כי הנו תומכו הנלהב של מוחמד נגבי.

אולם אין הכוונה זו משנה את העובדה העיקרית של החיים הציבוריים במצרים כיום: מטרתו הראשונה של מוחמד נגבי היא לרכוש את אמוןם של מיליוני הפועלים והפלאחים היפשוטים המצריים. ואמון זה היה נתון, עד עתה, למוסטפא אלי-נחאס ומפלגת אל-וופד: כל הרוצה לרכוש אמון זה פוגע במישרין במפלגה החזקה ביותר במצרים.

מאורעות כפר אל-דוואר היו נטינו הראשון של נגבי בדיכוי מהומות. אמנם לא היו אלה מהומות בקנה-מידה רומה למהומות השבת הישחורה בקהיר אך פעולת הצבא הספיקה לתת לוופד קלף חזק: בד בבד עם הכחשתו הרשית שהוא אינו רוצה בשינוי המשטר, העמיד הוופד את פעולת הצבא כדוגמה למה שמצפה לעם מצרי. "הקצינים הצעירים, שאין להם שום מסורת בשלטון."

נגבי היודע כי אין הוא עדיין יכול להתמודד בגלוי עם הוופד, החליט להמתין ולגבש את מעמדו בקרב ההמונים. יחד עם ההודעה על פסק-דין המחט שהוצא נגד מנהיגי מאורעות כפר אל-דוואר נתפרסמה הודעה לבקלי מפי עלי מיסר ומפעלים גדולים אחרים שנתכנסו במשרדו: "הצבא אינו כאן לשרת אותכם נגד הפועלים. הוא לא יתערב כדי לשמור על האינטרסים שלכם — עליכם לדאוג לכך כי פועליכם יהיו מרוצים ויקבלו את המגיע להם. לשם כך עשה הצבא את אשר עשה — כדי שהאיש הפשוט יתדול להיות נושא ניצול וגזל."

הודעת נגבי הדהימה את התעשיינים — ביחוד כשלפניה הודיע הצבא שיקח מכל בעל קרקעות את אדמותיו, מעל לגבול מסויים, לחלוקה בין הפלאחים; מיד צצו שמועות כי הפיכת הצבא היא הפיכה קומוניסטית. הכחשתו של נגבי לא איתרה לבוא: "אין לנו כל קשר עם הקומוניזם. להיפך — אנו מנוגדים לו לחלוטין." לא זו בלבד, כי אם הצבא מנוגד לכל המפלגות, אסר על קציניו וחיליו להשתתף אליהן. "מספיק להם שטח פעולתם בצבא," הכריז נגבי. "הוא יותר חשוב ויותר רחב ממפלגה פוליטית."

הפעולה הראשונה נגד המשטר החדש חוסה. לה. במהירות הקים הצבא גדרות תיל, ריכז בתוכו את כל מי שמצא במקום ההתקפה.

"אל תירו כנו! אל תירו!" ואילו מישהו אף מצא קור-הרוח לצעוק: "יחי הצבא האציל! יחי נגבי הגיבור!"

המתה. ככל הפגנה במצרים החלה התפרצות הפועלים בכפר אל-דוואר בצוויחת סיסמות מלהיבות. פועל זה, שהונף על כתפי חבריו, מסית נגד המשטר השומדת על הפועלים.

התקפה. השוטרים הותקפו תחילה כתוצאה של תיגרה קלה למדי, כששני הצדדים משתמשים במוטות ואבנים. משהרצינה ההתקפה הוזעקה תגבורת של צבא משריין מאלכסנדריה.

בכפר אל-דוואר סערו הרוחות. זה קרוב לשבוע שהפועלים היו בשביתה ומפעלי ה"אריגה הענקיים (רכוש בנק מיסר הפרטי) היו שרויים בדממה, תחת משמרות שוטרים מזוריינים. בכפר — שהפך למעשה עיירה גדולה מאז הקימה שם חברת מיסר את מפעלי הענק שלה. בנתה שיכונים ל-20,000 פועליה ופ"קידיה — הילכה שמועה כי העבודה עמדה להתחדש אותו בוקר.

השביתה לא באה בעקבות מאורע חשוב, כי אם להגשים את תביעת הפועלים להטבה מסויימת בתנאי העבודה; לכן האמינו רבים כי אי-ההבנה בין הפועלים והמעבידים סולקה באמת. בכל זאת, בהגיעם לשערי המפעל, מצאו אותם נעולים והכניסה חסומה על-ידי השוטרים. הפועלים התקבצו בקבוצות, הת"ו וכתו, צעקו, התלוצצו. אולם משעברו שעות אחדות ושערי המפעל נשארו נעולים, החל הלך הרוחות מתחמם.

בציבור הסואן החלו מתנשאים פה ושם קולות, נשמעו גאומים וסיסמות. היו אלה לרוב סתם פועלים שדיברו כאשר עלה על לבם — אולם היו ביניהם גם עסקנים מפלגי תיים ידועים. בעיקר בלטו אנשי הוופד.

"לשרוף! לשרוף!"

"חסל סדר הביי והבאשא," הם קראו. "מעשה לא הם יתנו את ההרואות — העם יפעל בעצמו. אם אינם רוצים לתת לנו להכנס לעבודה — נכנס בעצמנו!" כמה מן המתוריינים יותר ניסו להתערב: "אמנם חוסל סדר ביי ובאשא," התחכחו, "אבל עלינו לשמור פכל את על הסדר. המשטר החדש יבטיח כי נקבל את המגיע לנו."

"אל תעזו לעשות כל דבר," הזהירו השוטרים. "זכרו כי הצבא עומד לצדנו."

התערבות השוטרים הרגיוה, כנראה, את הנאספים. "אם הצבא יתערב נגדנו," אמרו, "סימן שהוא לא צבא העם. זוהי סתם מהפכה של הבאשאים ובעלי ההון."

מאישם נזרקה סיסמה היסטורית: "בוז לצבא מדכא העמלים! יחי החופש!" וכהרף עין הפך ההמון ההומה למחנה שהסתער על השוטרים השומרים על השערים. אבנים, מקלות, מוטות ואקדחים הופיעו בידי הפועלים; השוטרים השיבו באש רובים.

בינתיים התפרצה קבוצה שנייה אל אחד מבנייני המפעלים. "אם לא נותנים לנו לעבוד — לא יהיה להם מפעל. לשרוף! לשרוף!" הם צעקו. כעבור כמה דקות התאבכו תימרות עשן סמיך מאחד הבניינים הלכונים — מחסן כותנה יבשה, מוכנה לאריגה.

"אל תירו כנו!"

פתאום נשמעה צעקה: "הצבא מגיע! טני קים! תותחים! הם ישתטו אותנו!" מרחוק הגיעו הדי שרשרות הטנקים שהתקרבו ב"כביש הופת, לפניהם עמדו חיילים חמושים וחסורים במדי קרב שהזועקו מקטרקטין מוטס דוואר (40 ק"מ) הם עשו — על ציודם ושר"ינם — ברכבת מיוחדת.

מבלי לטרוח לשאול שאלות או לתת כל התראות, פתחו החיילים באש. המטח הראשון הספיק: מבעד לעשן נראו מאות פועלים שוכבים על האדמה, בחצר הגדולה של המפעל. מעיהם עלתה צעקת כניעה אומללה:

מצרים

פארוק היה נבל די גדול

אם להאמין לעורכי העיתונים המצריים, מעולם לא היתה להם הרגשה כה טובה כזו כה הם שרויים עתה. סוף סוף הם יכולים לכתוב את האמת על פארוק, סוף סוף הותר הרסן מעטי-הזעם שלהם. משך השבועות ש"עברו מאז הודח פארוק, לא הופיע גליון אחד של עיתון מצרי בו לא תפס פארוק "המלך הקודם" את מחצית המקום. גיבור המחצית השנייה: מוחמד נגבי, מעשיה, תולדותיה, וכו'.

המשותף לכל כותבי המאמרים על פארוק הוא הכעת הבו והגנאי, התיאור המגלה את פארוק כמושחת ופושע, אדם רקוב, רווח תענוגות וחסר כל רגש של כבוד. כל עיתונאי גם מסביר מדוע לא כתב את דבריו לפני כן: בין יתר פשעיו של המלך הקודם, הוא לא רק גם ביחס בלתי-דימוקרטי לחלוטין, דיכא את העיתונות, נלחם בחופש הדיבור והאינפור-

במרחב

הערבי כולו ולקח שוחד מהיהודים.

"היה יאה לאותו ערבי מעזה," העיר אחר טאעה, לזכור כי עברו ועבור רכבות חבריו בעזה שפכה מצרים את מיטב דמה והוציאה את מרבית כספה. ומלבד זה, מניין לו כי פארוק קיבל שוחד? זוהי עילת שוא שיש לבטלה. פארוק היה נבל די גדול בזכות מע"שיו הוא בלי שהיה צורך לבדות נגדו האש"מות כה מגוחכות."

עיראק

התלמיד רוצה ללמוד

בין תלמידי מכללת הארו האנגלית מתחבט תלמיד אחד בשאלה הגדולה: האם יכול להמשיך את לימודיו או שמא יטוש את הלימודים לפני תום השנה הבאה. סיבת הדאגה

אינה, כנהוג אצל תלמידים רבים בכתיספר אחרים, כספית. להיפך: התלמיד המודאג הוא בן משפחה עשירה ביותר, חסר כל דאגת פרנסה וקיום. שמו: פייצל השני, מלך עיראק המבלה עתה את חופשתו בארה"ב.

במאי 1953 יגיע פייצל לגיל 18 ואז, לפי החוקה העיראקית, יוכתר מלך, יקבל לידיו את סמכויות המלוכה מדודו, העוצר עבדול איללה. אולם בין המלך פייצל ובין תעודת הגמר של מכללת הארו מפורדות עדיין ארבע שנות לימודים ואילו החוקה העיראקית אוסרת על המלך להמצא מחוץ לארצו לתקופה הע"לה על ארבעה חודשים רצופים.

הדרך היחידה שתאפשר לפייצל גם למלוך וגם להמשיך את לימודיו (דבר שהוא אינו אחריו במאד) היא להכניס שינוי בחוקה העיראקית. בסעיף ה"דן בהעדר המלך מארצו. בזה יש למלך אנשים המוכנים לעזור לו: דודו עבדול איללה, שהתרגל לסמכויות ה"מלכותיות, הנכבדים המדיניים שהתרגלו לנהל את העניינים עם העוצר.

מאוזן: 1... תמותח: 4 בעל נאותה; 6 מלת שלילה: 9... בחכמה ורר בשנים: 11) מחבר, רומא וירושלים: 14) ראש המספרים הגרמניים כימינו מחבר, יעקב ובניו: 16) גדול הרמטונים הנורבניים מחבר, "מרנינג": 19) מחבר, לנלנר: 21) ניוניו: 21) סיפור ידוע של שרשורן: 24) דרמטורג אנלי שולר באיר לנד ומת לא מחבר: 26) מחבר, מואדאס כוביבי: 30) "הדרך", המחבר הראשון של אחד העם: 32) תלמוד תורה עם... ארץ: 33) עקבו מציון מקום תורה: 35) נשם: 36) נמצא בשמלות נשים: 38) מחבר, "שמונים וארץ" מילי מתחת למים: 39) ארץ... סי כן: 40) פלושמי ושלוש: 42) שיר ידוע של קיפלינג: 43) מלת צער: 45) סקודה: 48) "הקפסול" לפושטין: 49) משורר עברי מובהק, "מצבת" (כולל שם פרטי): 50) "שירי בני ציון" האוטונומי של ביאליק: 51) אויליה תנכית של ילי: 52) דברים של "כל כבוד: 53) כסוף: 55) אור כלפאס כיתא: 56) "אם אין אנני... מי יי: 58) שמים בו את רגלי האסיר: 59) מלת יום: 60) טיפוח מים זקירות העולות מהאדמה; 61) על נושא זה כתבו בין השאר נוריק ופרל בוק: 63) "אין חכם כבעל... 68) סופרת צרפתית מחברת, "המטה הקטנה": 68) יצור מכני מופיע בכמה אורז. לציאסק: 71) צמח רחני: 73) בת קול: 75) הציאסק: 78) משורר אנלי, סגן בים: 79) ספר ידוע של סרגן סקאס: 81) משורר, (דירה: 82) שבועון שהיה כלי מבטאה של התנועות הציוניות העולמיות: 84) סמבט צרפתי: 85) סוד: 87) רכבון: 88) שר חדה: 89) עליו כתב חסר: "הוא אורב את 30 טוראיו כשהת המספר על ערב": 91) 91) כבד: 93) מחבר, "ויללם טלי: 94) שיר יאוש ידוע של ילי: 95) שמו הפרטי של מחבר "אלמנטלר": 96) מחבר, "המטה הכינה את מלבר הכלב": 97) ספר כריתות: 99) סופר של סיום: 100) "אין תקוה ליונה בצרפתי ה...": 102) סופר של שלשון: 103) "אין חכם כבעל: 105) ... למה: 107) מבני יעקב: 110) עיר הטפן שיש והממרים: 112) מעשי נבלה: 114) "אם לא תהססות רק... יסדתם": 116) "כדרך" מאת הוואלד: 120) "מסיק מרגליות: 122) בית הספר כנולד: 123) מרכז הרמה והספרות ביון העתיקה: 125) הוצאת אצל חוק או הלחפה: 126) ספר מאת וירטואלי: 128) נכנס... יצא סוד: 129) ניובר שויצי אנלי, שירי חיבר דראמה עליו: 130) כן: 132) ונקי: 133) עני: 135) יוד: 136) מין: 138) "אני ה... והשיר עליו עבר": 139) סופר אנלי מחבר, "תמותח דר יורא נרי": 140) משורר אמריקני מחבר, "עלי עשבי": 141) סופר רוסי מחבר, "אנה קרנינה": 142) קנה לו דברי תורה - קנה לו חיי העולם האחר: 143) מלת זורו: 145) אדם שחפץ אבד לוח: 148) מתנה: 148) "א... את נשכר לוח": 149) הנושא את עצמו: 150) מחבר "קדוש השם" ביקר לא מחבר בארץ: 151) "לימה: 153) סיפור בעליו: 150) סופר אנלי מחבר, "להמחמת העולמות": 158) מתענג: 161) ושיח (אין עניו וסקס): 163) ה... הוליד עכבר: 165) סדרת שירים של ביאליק: 167) מעשה כשף: 168) סופר יהודי רוסי, על שמו הספירה העירונית שער ציון ורחוב כפרותי ת"א: 170) סופר צרפתי מחבר, "באין משהח": 171) יצירה נולדה של בירון: 173) ויללם טלי רור דבר זה בתפוח שעל ראש בנו: 174) המוטו של "מתי מוכר": אחיו לך מוכר: 176) נהי: 177) מספר מחקה: 179) עולה מן האדמה: 180) שלית: 182) נתן לעולם את שרלוך הולמס: 183) מחבר, "המטה ומעשי": 184) ספר ידוע של סמולנסקי: 185) מרגלית של שסקספיר: 186) מומר: 188) אולם: 189) "עלה רב לנו אם נפוי ה...": 191) סופר של ספר: 192) סור: 194) מלת צער: 196) את המאה: 199) סיני: 201) התפעל משרש מול: 203) מאמר של אהרן האם: 205) אחובה של אבני נונה, "מרגלית של סופולסק": 209) "אין את שעל אדמתנו שלא כוסר ב...": 211) בעפר מכה, אלהרמן כותב עליו שיר: 212) "עבר חיים חכמים: 214) תמיכה: 215) מקצתם אומ" רים לאדם כסני: 217) מקמדר: 218) חוטם: 219) "אדם סומכים על ה...": 221) ארון: 222) "אחד בכה ואחד ב...": 224) אחות הבן: 225) "אין אנני לי מן ל...": 227) בתוכי: 228) כותרת המשנה לספר "קבורת המור", או בכיו נלית את שמי יותר יוהר: 229) מחבר, "קם ברות" שעצמותיו העולו לא מוזר ארצה: 230) שלם הטור השביעי: 231) מוזר אדם: 232) שמו של ויש: 234) ממשל למור: 235) לכר: 237) משמות האלילים: 238) ינק: 239) שאינו מת: 240) רופן של אביר זולה: 242) סופר ומבקר דני יהודי (מת 1927): 245) שם באוקיינוס: 247) העקיר לרשת הממשלה: 250) ספר ככלים: 252) גם המוכר הנורא המדבר הריק עונה אחתיו: "ושאל... קום...": 254) סופר עברי אחד המצומצם: 256) בחברת בני מינו חי מרוד: 257) אדם הוכר במשלי ופרק ל"י פסוק א': 259) מיתוס השבועי: 260) "א... למד: 262) לא טוב: 263) סדרת תל-אביב על שם שמוותו הספיים של משורר נדול: 265) מלת שכיחות: 268) ראשי תיבות של עיר הנקראת בשם תנומה העברי של אלט ניוניו: 268) שם שפרו: 269) כלי עבודה: 271) בית עליו כשהו (יאוש לא מוזר בספרות פוליס): 272) ספר שירים מאת נתן אלהרמן: 273) מאמר של אחד העם על הדמיינות: 274) המרגלית הירוקה ביהושע של שסקספיר: 275) חכם הולנדי: 277) "כונה עולמו כשעה אחת": 278) חם והיליה (ר"ת): 280) אבר בנות: 281) מילל בלילות: 283) יישן: 285) מחבר פלושט והמסקפיים: 288) הכניע: 290) בירור לו נכסד הנקוד שלנו: 293) עץ הדומה לתמר: 295) "הכמים" ברביבם: 299) "כל העולם עצמו... האב אובל", או את מן הער: 301) המלומה: 302) "ה... לפרל מרקס: 304) שיר ל: 305) העלה פרחים: 307) דין וחשבון של לוי: 308) מין ארז ונס מספר: 309) בא למעט: 311) "יש דברים ב...": 312) משוח: 314) "העולם" לנתן שחם: 318) משורר רבון: 317) "הדבור" לביאליק: 318) משורר אנלי רומנטיק: 319) מחבר, "אחי ניוניו" ה...: 320) ספר מאת ויקטור הנו: 321) וילק: 322) מחברת בריאה: 324) מין: 325) בתוכו: 327) קיים: 328) כזה היה מילל נאדיר: 329) פתח... לשמן: 330) אבי לארץ: 332) "אין... נעשה סינור": 335) הוא מחבר בין נהר סרד ונהר חידקל (ביאליק): 337) "כל ה... אדם רואה חזן כננעו עצמו": 340) סופרת עירורת אלמת הרשת: 342) נושא חשוב בספר יהודה הלוי כימינו אחרונים: 344) מחבר פועל נוליד: 346) מנא שלי: 347) מראשי המספרים העבריים כימינו מחבר, "הכנסת לכה": 349) "כור... שאינו מאבר אף טיפה: 350) דין... כרין מאת": 352) נעשה... של עצמות:

353) סרופת לחם: 354) "הוי חבל שום אני אינני...": 355) "על... בית המורש" לביאליק: 356) "מ... יצא מתוך": 357) שרותו של בעל חי זה הסד למשל ולשניהו. מ א ו נ ד: 2) מלת בקשה: 8) בוסתן: 5) אחים נרמנים שהמכר אגרות ומעשיות לילדים: 7) מלה שראש המשלה אינו נוקט לה: 8) ספרו הידוע של דוסטובסקי: 9) מופר יהודי באר"ב שכתב גם על נושאים נוצריים: 10) מחבר החילי האמין שויק: 11) כפתן הפחה: 13) משורר אנלי שנלחם להשרור ירון (כולל תאר): 14) טעם הלחנה: 15) טעם לפני זמן: 17) מספר השורות בסונטה: 18) סכום: 19) שמים בו שמן: 20) די למכין (ר"ת): 22) אינו סקה ביוהר: 23) צדף המרגלית: 24) "ע... מן ה...": 25) "לעמנואל ומיר: 25) אונקל: 27) מי יתן: 28) "הסנדלר": 28) ביר נרמיה על אנדרטן: 29) רסיס לילה: 31) "איהו חכם... מכל אדם": 33) האוכה של תמר ב... האכת ציון": 34) "כלודיה" מאת הרצל: 38) מחבר, "טרפיה": 37) הנולדה ביצירות נטה: 39) מלכת יהודה עליה כתב דראסין מהו: 41) חוף הנהר: 42) שיריה נר על שאחיה בו אש: 44) ים השייר ל: 45) שם צבאנו: 47) נשאתי והשכינה אף היא כנה שמינה השבונה על ראשי הערערה" ("כבד" לביאליק): 48) עיר ששמה פרשת דרכים בתלחות הזיונות: 49) סופר עברי ועסקן ציוני מחבר, "מאות נעורים": 57) מחבר "שמשו": 60) "למות... לכבוש את החר": 61) כבד: 62) קום: 64) ספרות שימוש: 65) מלת כאב: 66) רעץ: 67) נמצא בספר: 69) תואר כבוד הולנדי: 70) סופה של התקוח: 71) מסוני השוא: 72) עני: 74) "אין את שעל אדמתנו שלא כוסר ב...": 75) סילופוס ומשורר צרפתי מאמר: "אלמלי היה אלהים קיים היה צורך להמציאו: 76) מין עץ, פרוני נמכר ברחובות כשהוא קלוי: 79) קומדיה יודעה של מוליר: 80) נהן נלחם דוד קישוט: 82) הירחון העברי הראשון: 83) שיש לו ברק: 84) "לחכמה שתיקה": 86) "יהודי... מאת פויכטונר: 87) כתובת: 88) ניובר אגרות העם... אינגספילד: 90) בצרף המלה אורי אור מבוע אקלים: 92) שמו הפרטי של אחד מני בריווי של צ'ארלס דיקנס: 98) סופר עברי מחבר "במבר": 101) ספר ידוע של הרצל: 104) סופר אנלי, מחבר, "רובינון קרוון": 106) אבר בנות: 108) כזה היה לארטס לאופליה (בלמל): 109) מצוה: 110) ירא: 111) סמל לאוכל הבא כלא יניקע: 112) כמכות: 113) מספר: 114) מעמד בפסיכית בדבש: 115) נר: 117) מלת כאב: 118) שפט: 119) מלת שלילה: 121) איהו ניובר... את יצור: 123) ישיבה באבל: 124) שירי ידוע של אגנר אלן סו: 126) ידוע למה שרץ בק"ן...: 127) אבאי בתור וחי: 128) עיר שעל כבושה מספרים האייליים והאודיסאה: 131) סופר שויצי מחבר נרקיס ונולדומנד: 132) יצירה נדולה של בירון על למות תנכית: 134) תפקידו ללוי פושטים: 135) קרע לגורים (בעל חי): 137) עוב: 138) רוח כסול אורז: 144) סופר ומני היו ציוני "השקרים המוסכמים", "סאראדוקים": 147) שיר של ילינו בו מספר את עברו מהרומני סיום לראילים: 150) "העולמות" לזיל רור: 151) אחות הבן: 152) תם ונשלם (ר"ת): 154) בא למעט: 155) מהות את רוב שפחו של כורז הארץ: 156) אור הנחלון של צ'ירצ'יל: 157) ששים וארבע: 159) אחד מארבעת הכנים: 160) זוג: 161) "יצא ב... ועין": 162) זן: 164) מורה: 165) עשיה: 166) "על... מן ה" סורענות: 168) מעמד המין: 169) יצירה נדולה של הניק סמבטיץ: 171) כל הוואה אותה נחפר לסי האנה חיונית לאבו: 172) יצור מן תולדות ממשחת הלמאות נושא לאגרות רבות: 173) רנש: 175) משירי האהבה של ביאליק: 176) כשלוהצים עליו נורה הכורז: 178) מחבר "אוטופיה": 179) עתון מנוקד: 181) הנח מעות על קין ה...": 187) סופר ומשורר אמ" ריקני, חיבר סיפורי זועזוע וסיוט... מחבר השיר "אנבל ליי": שמו הקודם של שמועני: 193) שיר של ילינו על נרוש ספרד: 195) חום רים ממנו מלבשים: 197) זו לטובה: 198) קיום: 199) מקום שרודכים בו ענבים: 200) מורה: 201) תרנול סרד: 202) רשע: 203) ארבעים ושנים: 204) נהי: 206) מקוה מים: 207) סופר של רחוב: 208) אוכלים בו: 210) מחבר, "מסעות בנימין השלישי": 212) "על... הנבול" - סרט פולני שחוצג בארץ: 213) שמו האמיתי של מרק טוין: 215) יסה... לוד כמים קל וחומר למששים: 216) "יש לו מה רוצה ה...": 218) מחבר, "התקוח": 220) "שם נטו לסכול חיים... ממוס" (ביאליק): 221) מד ריק ספורט (ר"ת): 223) השיר... ההכר והמכתב - ארבע אבות ניוניו: 224) ראשית היום: 226) חלה הארחה: 227) סופר עברי סתם לא מחבר: 233) מאמר של אחד העם בקשר לדעתו בריביבסקי וניטשה: 236) ישור בכבוד ישראלי לבנון: 239) יוסי: 240) מלת זירור: 241) מלת הנוח לכתרמים: 243) מלת הנבלה: 244) שני עמורים: 245) מלפנה: 246) התפר כבן: 248) עישה: 249) מצורת כתיבת שם ה': 250) מורה: 251) נכבה: 253) ראשי תיבות של שמו הפרטי של ענונו: 254) דור אחתו ל... וראשו לנאולה אנהון: 255) מספר התנ"ך: 257) מחברת "דניאל ורנהוד": 258) עוף נוב: 261) אין בודקין בשעת: 261) נתקלו כנאמנים: 262) קטטה: 264) אף אף הוא טוב דרוזן את מוחו: 265) עץ נמוך: 267) עץ סרק: 268) רובינון קרוז דרולו: 270) "שמיר בעני: 276) מנרלי...: 279) סופר אנלי מחבר, "אוליבר סטיוס": 282) מנרולי משוררי ספרד מימי הבינים, מחבר "הכוזרי": 284) תולעת הבגד: 286) מערב: 287) "עני שפיהה אצל הר סיני: 288) לוח עץ: 289) לאם: 291) ברז שריפה (ר"ת): 292) משמות ה...: 293) על פוליס: 294) מוכר אדים: 296) חוטם: 297) ראש חרש: 298) עני: 300) איהו חכם... את הנולד: 302) שמת: "יותם הקוסם": 303) מקר עברי גדול שמת: 305) סופר נורבני נדול (הברכת האדמה": שבתו בעמו בכוח חיו: 306) מחלות: 308) מקצועו של שילוק: 310) לוח עץ: 311) מחבר מילון ידוע: 313) יליד הארץ: 314) מהוה של סטרינברג: 316) שאינו ישן: 317) לכתו של שאול אל בעלת ה... שימש נושא לבלדה של שטיינבוסקי: 323) סובב דראשון נושא העולם: 326) אורולוגין: 329) מרו התאנה סרם בשל: 330) אות: 331) נקי: 333) נושאים בו אוכל: 334) מלת צער: 335) על בעל חי זה כשהוא כצבע חזר וספרו אגרות רבות: 336) לוח: 338) עב: 339) "ה... הוחקת" רבכ"ם: 340) מסימני החוף: 341) שמו הפרטי של בטרל ב... בחלף עם הרוח: 343) אין לו בקבוק: 344) מנא: 345) "יש... ולקון אנו סה תומת מנן": 347) עלות השחר" לחיים נורי: 348) דגל: 350) זהב: 351) כת קול:

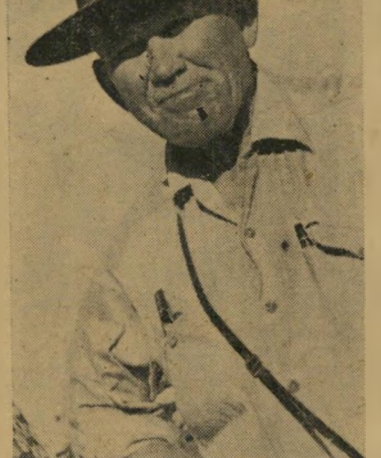
עיסוקי חלכים

מלכה החדש (והשלישי) של הירדן, חופיין, גילה לעיתונאים סקרניים את עיסוק שהיה מבקר על המלוכה. העיסוק: טייס בן דודו, ורייף מלך עיראק, הצעיר כמותו (17), גילה בארצות-הברית (ראה ב- מרחב) אף הוא את העיסוק שהיה בוחר בו במקום המלוכה. העיסוק: הגדוס טנקים. **דוגלס ניקולס**, מספלת לילדים אנגלית שלידה נמסר לפני 30 שנה מי שהיה עתיד להיות מלך מצרים, פארוק, בהיותו בן 16 חודשים. גילתה מוכרונותיה: "הוא (פארוק) היה תינוק חולה ורי, אולם אני לא הסכמתי לכל התערבות מן החוץ והתייחסתי אליו כאל תינוק אנגלי רגיל. התוצאה הייתה ש" כאל חודש ימים חלל משמין".

עבדו עזיז אבן אל-סעוד, מלך ערב, שוב לא התמקד בקרוניות המפארות אותן הוזמן לאחזנה בארצות-הברית. הש" בוע הזמין נוסף להן מטוס סקיימטר ארבעה מנועי, בו ציחה להתקין מלבד שאר הנוחיות (כמישה מלכותית רב-תרופים ושמיחים אדומים הדורים) כס מלכות היתן לסיכוב על צירו.

שופט השלום **יעקב בר-זאב**, הנווד בין פוגלה לטבריה גזר פסקדין מקורי על חייל רוגני ששיער אחר מכונית פרטית שעברה בעמק בלי שתיאות לעצור ולקחתו כטרמי עלדי החייל.

רופאת שיניים תל-אביבית ידעה לספר פרט נוסף על סבלו של **פיליפ אורבאך**, מנהל שיקום ניצולי המחנות ליד ממלדת באוריה, שהתאדק השבוע אחר פסקדין מר- שיער. סיפרה הדי-ר **ברברו אורבאך** (לא קרובה לפיליפ): "בהיותי רופאת-שיניים ב-

וודטר קניי דאודרמיקד בערבות הנגב, מוצא אידיאלי

מיגכן שלאחר הכניעה הגרמנית הרכבתי ל- אורבאך מערכת שיניים חדשה. המערכת הי" שיה נותצה על-ידי הנאצים במחנה-ההסגר בו היה כלאו".

ענייני שחקנים

כחזה שחקן המסאס **חיים פרדו** ב- אולם אולה בהופעת אשתו, **טובה פרדו**, ששיחקה את הפרוצה המכובדת (ראה תיאור קורת על תפקיד אשתו. אחר איים: אם טובה תעבור בכל זאת על הגבול, יתפרץ לבמה וישים קץ לכל העניין.

למחת יום הצגת מחזהו של **יוסף קס**, **רינה**, למי תקעה החצוצרה, אחת מטובות הקומיות בעולם (העולם הזה 772), כתוב סופר אלמוני בעיתון הערבי ידועות אחרונות שאין המחזה אלא גרפומיה. הגיב אחד מי שחקני הקאמרי בקפה האומנים התל-אביבי כסתי: "הסופר הזה דומה לאדם שמתהוה קורת לע' תמונה של רמברנדט במויאוים עד שהעיר לו מבקר אחד: אדוני, אתה טועה. לא רמברנדט מוצג כאן לביקורת בי אם אתה.

כאשר שאל הפומנאי האידישאי **הנרי גערה**, יליד פולין שהפך נתין ארגנטינה ושכבא השבוע ארצה לסיבוב הופעות, אם הוא כבר יודע את שפת ארגנטינה השיב (באי- דיש): "בוודאי. זו שפת אמי, אני גר שם

(בארגנטינה) כבר שנה ורבע!" יועצו המיוחד של משרד חקלאות, מהגדס ההשקאה בעל שם הפועל ותכנית מפעל עמק הירדן, **ד"ר וואלטר קניי דאודר-מילק**, גילה השבוע מוצא אידיאלי לשימוש מיליוני דוגמי הנגב: מלבד חקלאות ומרעה להם יכשר לנגב (באם יושקה) הוא יתאים במיוחד, בגלל אקלימו, לתור ולקייט.

בצאת מעריב השבוע במאמר רבי-טורים על ראש-עיריית באר-שבע **ד"ר טוביהו**, גילה פרט מעניין: מאז היות טוביהו ראש-עיר לא קיבל משכורת מקופת העירייה. משלמת משכורת ראש-עיריית בירת הנגב: קופת סולל בונה. בו שימש טוביהו מהל עבודה עד התמנותו (ואחר: היבחרו) ראש-עיר.

אל שר החינוך והתרבות, **פרופסור בן-יון רינברג**, באה השבוע פנייה מקר רית: בקשה לשיגור בדואר תעודת תואר האוניברסיטה העברית. המבקש: פרופסור משנה יהודי לפסורה סינית עתיקה באוני ברסיסת יהודי פורמוזה. ידיעותיו של הפרו פסור (מלבד ספרות סינית עתיקה): איסלני דית, אנגלית, הינדו, טיבטית, פאנית, מא לאית, סיאמית, סינית, פנסקריט, פורטוגזית וקוריאית.

ס פ ו ר ט

כדורגל

השתלמות בהדר ובכדור

"אי אפשר לסמוך עליהם בפרוסה!" הת' לונג אחד מעסקני הפועל תל-אביב אחר ש' שמע כי לחלוצ המרכזי של קבוצתו, דניאל ילובסקי, עובר לשחק בקבוצת החובבים ה- אנגלית וינגייט. עוד לפני הרבה זמן סיפר דניאל לחבריו שהוא עומד לצאת לאנגליה להשתלמות בגידול מטעים ופרדסים שהרבה מאות דונם מסוגם הוא רכוש משפחתו בנס- ציונה. דני לא קיווה שנסיעתו תצא כל כך מר להלועל אך רצון האוצר ליל וללהגיל את שיוק ויצוא פרי הדרר שכנע את המחל- קה להיתרי יציאה.

הנסיעה היתה חיונית לדניאל ילובסקי גם מסיבה אחרת: הוא רצה להשתלב במקצוע נוסף, כדורגל, אגולדת המשחק, אנגליה אחר שמכריו באנגליה מימי ביקור הפועל כאורחת ארטול הכינו לו מקום באוניברסיטה ובקבוצת הכדורגל החובבת והפרכו סופית כל השמעות כל די דני הפוך שחקן מקצועי. למעשה ישנם בישראל רק שני כדורגלנים שהיושע גלור ויעקב חודרוב) שהיו יכולים להיות מועמדים למשרות של שחקנים מק- צועיים באנגליה.

ארבעה צמדו אחים. נסיעתו של בן נס-ציונה יצרה בעיות בקבוצה התל-אביבית שלא גילתה בעונה האחרונה יציבות רבה ואף עמדה בפני משבר. שחקני הנוער חשוב כי סוף סוף יתפסו מקום ראוי בקבוצה הראשונה של הפועל במדינה, קיוו להשתתף במסע הקרוב לארצות-הברית.

ואז התחילה להתרוצצות אחר חלוצ מרכזי מתאים. אנשי הפועל לא מצאו את מבוקשם ופנו לחלוצ המרכזי השחרחר ובעלה-שפם הדקיק, חיים גלור, שנשט את הפועל אחר גשואו, ניסו לשכנעו לחזור לקבוצה כמתו. התוצאה: אכזבה לשחקני הנוער ו- מתחות בין חובבי הכדורגל ששמחו לקראת האפשרות לראות בעלונה הקרובה, שתיפתח בחודש הבא, שני חלוצים מרכזיים אחים: יוהשע וחיים גלור. ככך יתחשף צמד אחים רביעי לצמיי האחים הכדורגלנים במדינה: יעקב ויצחק גמבש, אלי ויונה פוקס, נחום יהוד שכניק.

כדורסל

מי צוחק למי

בתחילה צחקו הכדורגלנים לכדורסלנים ומשה מלמד אף הסביר להם שכדאי להתחיל את מקצוע הכדורסל כיוון שבמגזר תל- אביבי יכול לשחק כל ילד אך בהולכי-לארץ משחקים רק כדורגלנים. אולם האולמפייה שינתה כל זאת. הכדורגלנים נשארו בארץ והכדורסלנים שוגרו להלסינקי, בה נחלו מפלה מחפירה. עוד בטרם חזרו הכדורסלנים ארצה כבר נתגלתה נסיעה נוספת באופקם: נתקבלה הזמנה מושכת להופעה בתורכיה. הפעם שוב צחקו הכדורסלנים לכדורגלנים. יועטי אכ" דוד שהשחקניו להופיע בגאורגים של אכ" רה ואיסטנבול נאלצו להשאר בארץ, לפנות את המקום למשילי הכדור לתוך הרשתות.

סרטים

קמיליה

אלכסנדר דימה הוא שם של שני מחברים צרפתים מפורסמים. זהות הכינוי לא היתה מקרית, כי האחד הוא בנו של השני, אולם בזה מסתיים הדמיון; בעוד שדימה האב היה רומנטיקן, עיטט (בעזרת חבר עובדי-מכתבנים), מספר עצום של סיפורי-הרפתקאות רביי-כרכים כמו שלושת המוסקטרים, האציל ממוני-טה-קריסטו, היה הבן חסיד היצירה הריאליסטית. דימה הבן הוציא מתחת ידיו שורה של יצירות — בעיקר מחזות — על נושאים חברתיים. לפני 100 שנה בדיוק, במוצאו את עצמו במצוקה כספית, הח' ליש לכתוב מחזה-קופסה עממי, שיכסה את הגרועות, בנה את הדמות המרכזית על אלפונסין דה-פלסיסי, וזנה-כבודה פריסאיה, שהיתה כה רגישה לריח-פרח חים עד שהיתה עוורת עצמה רק בקמיליות, פרח הסרבושם. הוא קרא למחזה בשם האשה חובבת הקמיליות.

אלפונסין נקראת, במחזה, מרגריט גוטייה. היא, לפי העלילה, פרוצה נודעת (ויקרנית) המתאהבת בבחור צעיר, ארמון, חייה אהו באושר, אולם, לבק-שת אביו, נוסשת את מאהבה כדי שלא לחבל בעמ' דתו בחברה הגבוהה, נדבקת בשחפת וגוועת בסופו של המעשה העצוב, בנרועותיו של ארמון. המחזה וזה להצלחה עצומה, מלא כהרף-עין את חסרון הכיס של מחברו, שימש מופת ליצירות רבות ש-הושתחו עליו. מאותו יום, השתעלו נשים קלילות דעת לעשרות עד למותן על במות העולם; הפרוצה — ביחוד אם היתה משמשת את החברה הגבוהה ולא יותר מגבר אחד (עשיר) בעונה — הפכה לדמות חיובית, יקרה, ששחקניות רבות השתקפו לגלמה. מדי שנה גססה מרגריט פעמים אין סוף בארצות רבות בפני קהל מגוון ומוילד-מעיה. היא אף למדה לשיר באופירה, נפחה את נשמתה תוך השמעת צלילי

גרטה גרבו ("קמיליה") שרה הגדולה השמיעה את קולה

סופרנו גבוהים (בלה-בוהם מאת פוצ'יני). השחקנית התעלפה. הראינוע החל מתעניין ביצירה משחר ימיו, הביא אותה פעמים אחדות אל מיליונים נוספים שלא זכו לבכות למשמע שעוליה של מרגריט על הבמה, בראשית המאה, כאשר לחמו שתי שחקניות על כתר הראינוע האיטלקי, הפיקה אחת מהן, פרנציסקה ברטיני, סרט בשם קמיליה, אך ורק משום שצרתה, פינה מנציאלי, הקדימה אותה בשבועות מספר בהסרת אותה יצירה.

כעבור שנים אחדות פותחה שרה ברנהאר, שחקנית הבמה הגדולה שהופיעה בהצלחה רבה במחזה, לחזור על כמה קטעים נבחרים לפני המסרטה. מבלי להתחשב בעובדה שהסרט היה אילם, הפעילה שרה הגדולה את מלוא קולה. כאשר ראתה את התוצאה התעלפה, עובדה שלא מנעה ממנה הופעה ברטיני נוספים. הצופים שראו את סרטה של שרה, לא הת-עלפו, והגו הנאה מרובה ממשקה התיאטרוני ש-צורר מפעם לפעם גלי צחוק באולם.

קמיליה האחרון, המוצג עתה מחדש בארץ, הופק בהוליברד לפני 17 שנה, ועודנו אותו סתח-דמעות שהיה במשך מאת השנה האחרונות בגילגוליו השר-נים. בעייתיותה של העלילה, אם היתה לה אי-פעם בעייה של ממש, אפסה מזמן; הרגשות נשארה. אולם משחקה המשובח של גרטה גרבו בתפקיד מר-גריט, וקסמו של רוברט טילור (צעיר מאד ויפה מאד בסרט זה) כארמון, מבטיחים ערב שאינו מבוז-בז לריק, גם לאלה שרגשות שיטחית אינה לפי רוחם.

יואלנטינו

בכל תולדות הראינוע אין דמות כה אגדית, מופת לאה ויחד עם זאת מובנת ופשוטה עד כדי בהמיות כמו רודולף הולנטינו. "רודי", כפי שכונה על-ידי חבריו היה צעיר ממשפחת איכרים איטלקים, שהגר לאמריקה, התגלגל להוליברד והגיע, בגלל פניו ה-מושכים (לשחק לא ידע) למרומי ההצלחה.

מסרטו הראשון ב-1921 ועד יום מותו, כעבור שבע שנים, היה רודי אליל. הוא היה שואף כבוד אך טוב לב מטבעו. נשים היו מוכנות לעשות הכל למענו, עובדה שעשעעה אותו מאד; אבל הוא היה נאמן לאשתו. הוא היה אוהב לבקר בתשאי בסרטו ונהנה למשמע אנחות הכסופים שתקריבי פניו היו מפיקים מחוי הנשים שבקהל.

כאשר מת, והוא עודנו צעיר, לחתה היסטריה המוגינת את ארונו ונשים התאבדו על קברו. נושא מצוין לסרט. אולם, המפיק אדוארד סמול, שהקדיש שנים לחיפוש שחקן מתאים לתפקיד (ומצא את אנהוני דקסטר), שכח בינתיים שגם התסריט ראוי לתשומת לב וכי אי-אפשר לבנות סרט שלם על דמיון גופני.

התוצאה היא ביוגרפיה שאינה מדויקת למדי ויחד עם זה איננה דמיונית. לא נעשה כל ניסיון לבחון את הצד הפסיכולוגי של הגיבור או את המשמעות התברתית של התופעה. וואלנטינו מאכזב משום שהוא מחמיץ את כל האפשרויות.

תיאטרון

רצח!

שלושה מקרי רצח בוצעו באחד הערבים בשבוע שעבר באולם אוהל, רח' בילינסון 6, תל-אביב. הקורב-נות: כושי אחד, בנו של סנטור אמריקאי ומחזה של ז'אן פול סארטר.

הרצח בוצע בדם קר. הוא לא בוצע על-ידי השח-קנים, שאכן לא יכול היה להיות להם דם קר באקלים הטרופי של אולם אוהל. הוא בוצע על-ידי קנוניה בין התיאטרון ובין הצנזורה (העולם הזה 771).

המלחמה משחק מניס. ז'אן פול סארטר כתב מחזה. לכל תיאטרון בעולם הברירה החופשית להסי-כים לתוכנו ולהציגו, או לא להסכים ולא להציגו. תיאטרון אוהל, בשיחוף אויב עם הצנזורה, בחר בדרך שלישית ומקורית ביותר. הוא לא הסכים לתוכן ה-מחזה, שינה אותו לחלוטין, עד שאין להכיר את מגמתו, שם על היצירה האוהלית החרשה * את שמו של הסופר-הפילוסוף הצרפתי, כי השם עשוי למשוך קהל גם בישראל.

דומה הדבר כאילו החליט במאי שיש משהו טוב במחזה המלט, אלא שהסוף אינו מתאים לישראל. יושב הבמאי ומתקן את שקספיר. במקום שהמלט ימות בדקירת החרב המורעלת, הוא אורו את מוח-דוהו ונוטס לאנגליה, כדי להשתתף בתחרות הטניס של וימבלדון.

אותו דבר בדיוק עשה אוהל. במחזה המקורי נשמעת ירייה, בנו של הסנטור חוזר לחזר הפרוצה ומודיע בצער שלא פגע בכושי, הקרבן החף-מפשע של החברה הלבנה. בן הסנטור מסיים את המחזה במיטתה של הפרוצה.

אוהל אינו יכול להסכים לאי-מוסריות זו של סארטר. לכן נהרג הכושי, במחזה החדש, המותקן. הפרוצה הורגת את בן הסנטור הרשע. המוסר מנצח לאורך כל הבמה.

פרוצה בתולה. אין זה השינוי היחיד. המת-ר גמת, הבמאי והצנזור הפכו כמעט כל משפט על פיו. הסנטור מדבר במחזה בשם העם האמריקאי, הרוצה כי הכושי החף-מפשע יוקרב כדי להציל את חי-הלבן בן-הטובים, הנאשם ברצח. תוך כדי כך מש-מיע הסנטור פילוסופיה עמוקה ומעניינת על תורת הגנוע. השלישייה המתקנת הישראלית לא יכולה להסי-כים לעלבון זה של העם האמריקאי. לכן היא מוחקת את העם כולו, מזכירה במקומו את ראש העירייה. מתקבל המקרה האבסורדי שסנטור, המחוקק את חוק המדינה, משתמש בשמו של ראש עיר קטנה כאילו היה סמכות עליונה.

כל דמויות המחזה משתנות. הסנטור (זאב ברבן) דומה לכומר, מעורר בלב הצופה את השאלה כיצד נבחר איש כזה אפילו במדינה של עמי-אצרות. הפרוצה, שהצנזור החזיר לה (כמעט) את בתוליה בנייתוח פלסטי יחיד במינו, אינה מדברת גם כעוזרת בית, אלא כגברת אלגנטית, בעברית צחה ושנונה. אף כי טובה פרדו משחקת את התפקיד בכשרון רב, הרי אין היא יכולה לשנות את העובדה שהמצב כולו מגוחך. היחיד המשכנע במחזה כולו הוא הכו-שי (יעקב כנעני), אולם גם בו ניכרים סימנים של אסכולה מוסקבאית מלפני המהפכה.

בקהל פולר בפאריס הסתובב אדם בשבוע שעבר. היה זה ז'אן פול סארטר.

* הנערה והכושי — מאת ז'אן פול סארטר — מתורגם בידי לאה גולדברג — בויים בידי זאב ברבן בתיאטרון אוהל.

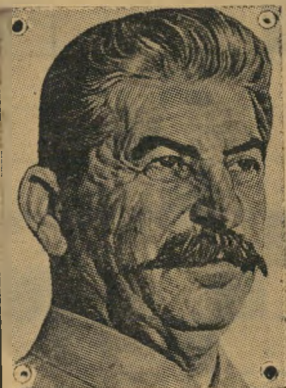
הודעה למנויים

- א. המקבל את העיתון לכתובתו הפרטית ויש לו גם תא ואר — ישלח את מספר התא אל מנהלת "העולם הזה".
ב. המקבל את העיתון והכתובת אינה מדויקת או המושנה את כתובתו — יודיענו עד כך מיד.
ג. המקבל גליון פגום או באחור רב, או לא קבלו לחלוטין — יודיענו מיד.
ד. נא לפנות אל הדווררים ולהפדיר אתם את דרך קבלת הגליון. נא למלא אחרי הבקשות הנ"ל על מנת לאפשר חקוקה יעילה יותר ומחירה יותר של הגליונות. כל אשר לא ימלא אחריהן לא יוכל להענות.
ה. נא להפדיר את התשלומים. מחיר המנוי לתקופה יולי-ספטמבר הוא 2.600 ל"י. המנהלה.

הופיע

ספרו הדוקומנטארי המרתק של אחמד עמבה

הייתי שומר ראשו של 'סטאלין'

פרשת קורותיו, חזיונותו ורשמינו האישיים והישירים של סופר אובייקטיבי שחי עשר שנים בבית המועצות מהן שנתיים במחיצתו של המנהיג הסובייטי. זהו ספר באשון של עדי-ראייה בלתי משוחד על חייו הפרטיים של סטאלין

להשיג בכל חנויות הספרים המחיר 2.600 ל"י לרוכש את הספר עד 15 לספ' סמבר 1952 תינתן הנחה וישלם רק 2.400 ל"י

כמו צחצוח שינים, כמו רחיצת פנים, כמו ניקוי נעלים, כמו נטילת ידיים, כך ב"שוש" השתמשי למען נקינות האישי! להשיג בכתי המרקחת וסרפומיות

הרנשה נהדרת של נקיון ורענונות

מובטחת לך לאחר חפיפת הראש במשחת שמפו "נקה" הנפלאה. שמפו "נקה" מנקה באופן יסודי את עור ושערות הראש ועושה את השערות רכות ומבריקות כמשי.

משחת שמפו

...ולשער יבש ממליצים על "נקה" חלמון שמפו המפיצים היחידים: חברת בורית בע"מ.

דירתך היא קרירה מרפסתך היא שימושית

עם סוכך מתוצרת "הסוכך" HASSOCHECH רח' הרצל 89, תל-אביב, טל. 5473

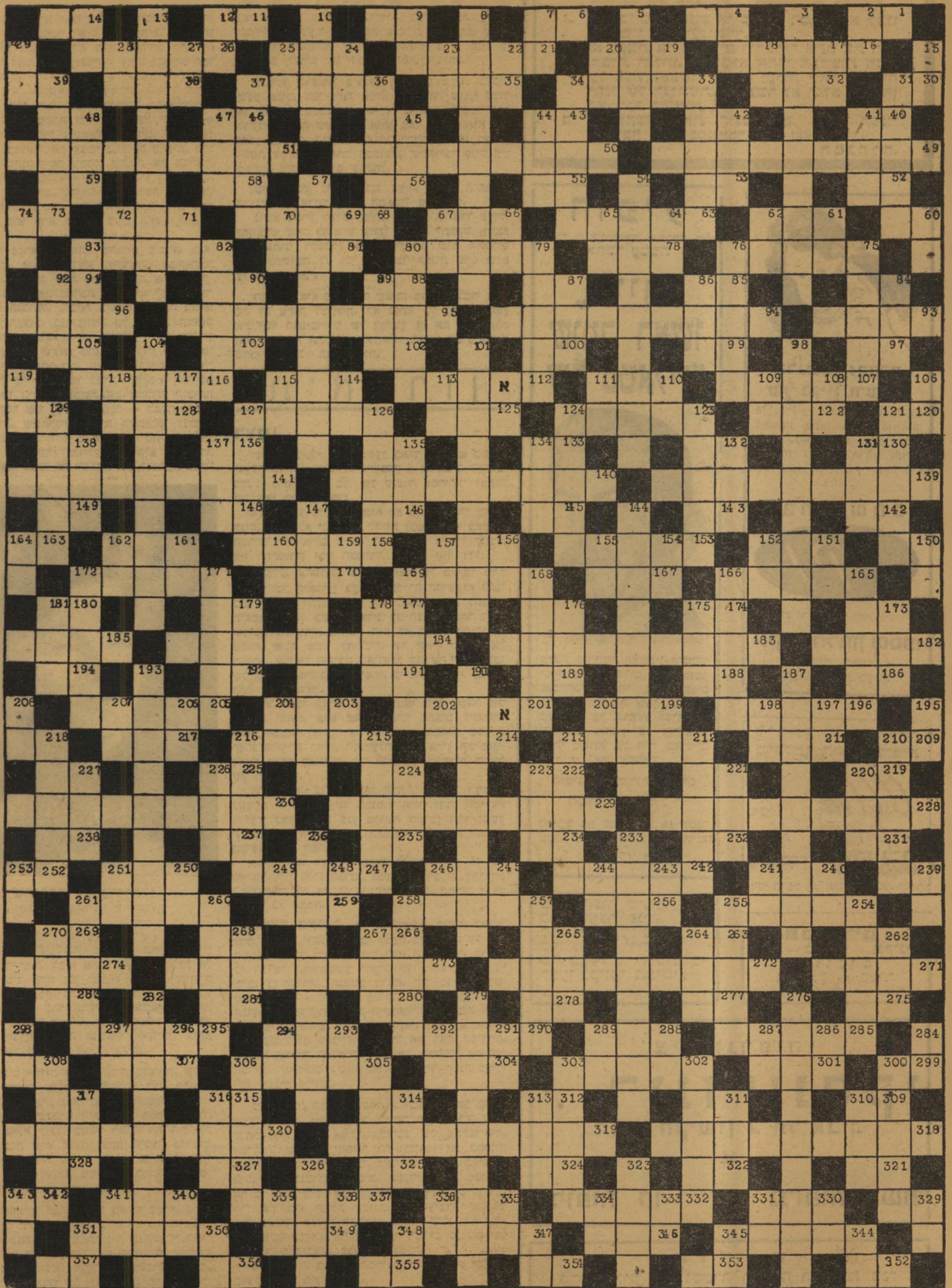
פסנתרים קניה - מכירה - תקונים פונוים וסטרמן את ספיר תל-אביב רח' רש"י 9

צינקוגרפיה י. רינדזונסקי רחוב הקישון 6. תל-אביב גלופות קו גלופות רשת

הודעה החל מגליון 771 נמסרה ההפצה הראשית בכך הארץ לא קונפורטס. מרכז ההפצה של העולם הזה, בכל ענייני הפצת השבועון יש לפנות לרח' לילנבלום 9, טלפון 4781.

תשבץ ענק ספרותי

מאת הקורא צבי קצב, תל-אביב

הכאורים בעמוד 14

אם פתרת את התשבץ, שוח את הפתרון יחד עם התלוש למערכת העתון.
 רח גרוסקין 8, ת.א. ת.ד. 136 עד 1.9.52. בין הפותרים תוגרל טיסה לאילת.

תלוש

תשבץ ענק ספרותי